Массо а мехкий пролетареш, вIашаrIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 28 ИЮЛЬ, 1983 ШУ. ◆ № 90 (6812). ◆ Мах 3 кап.

ВАХАРА ХЬИСАП — СОВЕТСКИ

Советски наьха вахара хьисапах вай доагIа и доагIаш социализмана карагIдаьнна сийлахь-доккха хIама лоархI. Вай мехка бахача дукхача къамех болча наьха вахаре чIоагIъенна дIаэттай коллективизма, вIаши новкъостал дара, деттагIал ледадара, революционни идеалашта тешаме хилара, шоай кхоане ираде хургхиларх дог тийша хилара санналаш. Цудухьа вай доккхал деш тIалйцар КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме, керда саг — из гаьнара идеал а йоацаш вай вахаре тахан долаш дар да, аьнна яь вывод. ХIаьта цу тайпара саг хьалкхевелга Iалашдулургдацар, нагахьа санна ленински парте кулгал а лоаттадеш, вай мехка кIоаргга социально - экономически политически хувцамаш даь деларе, буржуазничуна тарде йиш йоаца, саг массе тайпарча Iазапахи лоалахи мукъаваьккха, цуи политически къахьегамеи хьинар Iалаьмате чIоагIа вйдаь дола керда вахар вай хьакхелла дедаре.

Республика партийни, профсоюзни, комсомольски органашта, общественни организацешта шоаш хIара хенна беча балхаца дIачIоагIдаь ца Iеш шерра доаржаду, дIахергIа ду вай социально деrIаухача карагIдаьнарашь, советски наьха хьал-торо айяра, цар вахаре дукхагIа гIоздеmaш хилийтара йоакхо ю. ХIаьта шоай овгIорахьера дукха дукхагIа бола дах а дика кхетадеш ба ирале вахари сийрда кхоамен хулга эгтара хьалха шоаш дог-дIенен сакхетамен къахьегарах тийша долга.

Цудухьа цар массазара оамал а хинна дIаэттад шоаш кхо ца беш хьинаре, творчески, тIа-тIа керда инициативаш гучаювлийташ болх беяга. Вайцига ди тIехьа шерагIа ярмаш латт советски вахара хьисапа керттера белгало хинна дIаэтта йола социалистически яхь. Республике хIанз итташ эзараш къахьегахой ба коммунистически хьисапе къахьегаш, шоай доIамагIа хьехамчий деккараш кхоачашдераш, рационализатораш, изобретателаш бараш, ма дарра аьлча производства боккъонча бола новаторараш хинна дIаэттараш. Цар Iалаьмате дукха ду вай заман керттера денхар — технически прогресс сихъяр Iалашдеча, вай Даьхен экономически обороннин низ чIоагIдеча. ТIакхха хоаш ма вай цунга хьежжа мара вай халкъа хьал-торо лакхъяла, цул вахар беркате хила йиш йоацилга.

Советски вахара хьисапа белгалоаш къаьстта дика хоалу республика толашагIнаьча къахьегама коллективашкарча наьха гIулакхашка. Цар оачалашка вай хьоже. ВIашка берт-цхьоагIо йолаш кхоачашду шоайта хьалхашка латта боахама а социальни а деккараш СССР 60 шу дизара цIерагIча «Электроприбор», ГI. Ахриева цIерагIча Назраньерча «Электроинструмент» заводий, бурув тохара балхий МагIалбикерча управлене, «Шелковский» госплемзавода коллективашка. Цудухьа царна даим карагIдоал пятилетка задамаш хаьах хьалха кхоачашъе, наха болх хьибе, бака, салаIа эшаш дола хьалеш Iалашде.

Советски наха шоай эггара бочагIа дола хIама санна лораду халкъий доттагIал, цар шоай хIара денцарче гIулакхашца къаьгга хьагойт ленински къаман политика лоаргаьI ца йоалеш чакхйоаккхача Коммунистически партеи Советски правительствеи дIахьоча наьхьа шоаш чIоагIа мутIахьа хилар, советски патриотизмаи социалистически интернационализмаи идеашта тешаме хилар. Цунна дола бIаьш масалаш доаладе йиш я. Нохч-ГIалгIайчене дахача дукхача халкъий доттагIа тIа-тIи чIоагIдаь ца Iеш, ди тIехьа шерлуш латт республика къахьегамхоша лоалахарча автономни республикашца, Украина Херсонски ВНР Комаровски областаца вахарий хьисапе дIа-йоха лоаттаду гIулакхаш.

Вай вахар кхы а сийрдагIа, гIоагIа хургдар, нагахьа санна из ийрчадоахаш, цунна Iетташ ел бараш вайна юкъе нийслуш бецаре. Цар вай общества гуманизмах пайда а ийбеш алхха шоашта болча аьттонна бIеха гIулакхаш леладу. Пачхьалкхен доалахьенна тIаххундача наха судам дьй Грозненски машинаьлкъа отделене. Царна юкъе ва хьалха коммунист хинна моахьий отдела начальник Улуханов, ревизор Трутнев, кхыбараш. Ниттачар ду ше юхаметтноттаюргдолаш дале а чIоагIа хала ба цу гIулакхаша бу моральни Iоткъам дIабоебе.

Цу тайпара вай вахар ийрчадоахарий, уж хьахулийтача хьалий овла хоадабара тIаберзабаь хила беза вай беш бола беррига организаторски, боахама, кхетама болх. Цу даькъе къаьстта доккхий гIулакхаш тIадехкад парте ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо идеологически кадрашта а.

Цар деккар сенех латт аьлча, из латт вахаре хулача шоллагIча хIамех нийса маIан дарах, зегартахьа дуаца къамаьлаш, йоахараш, аьлдиташ хара хилар дIагойтарах, вай вахара новкъарле еш нел болчарца: къахьегалах къехкачарца, дисциплинен порядока тeххаечарца, тIехдаьха маларaш мелачарца, базар счарца, кхаеш ийдечарца, пачхьалкхени аьлен рузкъаш тIаккхувдачарца, тIехьадиса гIулакхаш хьаллуцарашца бIубенна къовсам лоттабарах. ХIаьта дукхарах гIулакх хулаш деце биззача боараме пайда эца боагIа вай законий низах.

ХIаьта из дерригa айяха дувзадеппа хила деза советски вахара хьисапа, социализма фундаментальни маьхаленашта хьакъъален творчески пропаганда ярпа. Цудухьа вай юкъаьнарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта, массови пропаганда средствашта, культура учреждениешта деза нел доагIар даьза дергдац Советий Iаьдала шерамел ка вайна карагIдаьннача сийлахь-доккхача хIамаех, вай строя бешхалонех дог тохадолийташи тешаваш дунцилга, вай заманхочун уйлаш, юхь-сибат ше ма дарра хьагойтилга, керда традицеш, обрядаш шерра доаржаделга Iалашдаре. Цу гIулакха тIеерзаль хила еза вай чекхйоаха еррига зIанига а йоккхий а мероприятеш.

Керда исторически юкъарле пийх оалийташ дола советски халкъ хIанз чуденнад дегIаенача социализма йIаьххача хан-юкъа. Вай дог тийша да КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъеча шийгара хIара денна ялр сама хьинаре къахьегаш, эзий гIулакхаш гойтача цо керда котаlонаш кхерца вай вахар кхы а эргадаьккха тоадергхиларах.

Грозненски ремонтно-механически завода дукхача бойхлошта бовзаш а цар чIоагIа лоархIаш а ба слесараш - сборщикаш Епифанов Виктор Николаевича Рыбин Геннадийи. Хьинаре нъа а хьегаш башха - дика толамаш доахаш хиларца даьнад цар сий коллективе. Дика болх барал соагIа Виктор Николаевич заводе дикагIа лоархIача рационализаторех ца1 ва. Укх шера цо кийч а ль производствана юкъейоалаьча цхо рационализаторски предложене боккха пайда баьб производствана. Дрyжбашка деккараш а даим цIена кхоачашдеш хьаьоагIа из.

Рыбин Геннадий шой балхах тIехдика кхеташи йоккха опыт йолаши ва. Дукхача шерашка ше Iоаль балха опыт, дикагIйола балха методаш дIа а йовзийташ, цо хьалкхебаь гоьзaнчаш дукха ба заводе. Цудухьа предприятерча кагирхой хьехамчех эгтара дикагIа лоархIачарех ца1 ва из.

СУРТА ТIА: слесараш-сборщикаш В. Епифанови Г. Рыбини кийчача продукцега хьожаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

КIИ-МАРСА БАЛХАШ ЧАКХДАЬННАД

Цхьайтта балха дийнахьа 1337 гектара тIара ялат чуийцад «Шалински» совхоза къахьегамхоша. Цхьайтта комбайни мел эша машинаш яр цу денощка кхай тIа болх беш.

КIи-марс толаме чакхбаьнхар болхлошта юкъе шерра социалистически яхь ярйарта йола хьалаш совхоза дирекце, партийни профсоюзни организацешка вIаштIехьдаькха хиларах.

ХIара иконика ди массаза дала даьча балхий итогаш йора. Социалистически яхье хьалхарен, шоллагIен, кхоалагIен моттигаш яьхача комбайнераштеи шоферашеи атчам премеш телар. Цуя соагIа, эггара дикагIа къахьегараштa карара кара тела цIе вымпелаш телар. Цар болх хьахьоекаш «молния» арахецар, баркала письмош ладора. Лоаца аьлча, дерриги гIулакх вIаштIехьдаьккхадар болхлоша хьинар айдена къахьегаргдолча тайпара.

Комбайнерашта юкъе эггара дикагIа болх бир йоккха опыт йолаш болча Висаев Iаьдал - Хьамида, Асвев Мисарпаша, Абдуллаев Саламу, Хамзаев Амхада. Царех хIаране дийнахьа 15—18 гектара тIара ялат чуэнар, нормагIа чуэца доагIар 10 гектар долаш. ХIаьта кхай тIара центральни хьатта ялат дIаккхуьхьаш болча шоферашта юкъе эггара дукхагIа рейсаш йир шоай дийнахьера нормаш дикка тIехкхоачаш а еш Бачаев Рамзанеи Бисултанов Султанеи.

КIи-марса деношка оасрле дикка йолаш, техника бола бергбола технически гIулакхаш дика чакхдоахар совхоза керттерча инженера И. Радченко кулгалдеш йолча звенос. Цигача къаьстта белгалбаьлар слесарь Абдуллаев Руслан газоэлектросварщик Загенян Вячеслави. Геттара сиха тоайора цар еха оатхал.

Ниттa ма доаггIара балхаш дика вIаштIехьдахарах лоацача юкъа чуийца даккхарал совгIа, ялат чуденад цхьаккха хIама а ца дойташ. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 23 центнер даьккхад из, планагIа даккха доагIар 20 центнер долаш. Кхо эзар совгIа тонн ялат дIаоттадаьд хьайбашта лаьрхIа совхоза амбарашка.

ХIанз, укх деношка, тIатеIа кхай тIара ча хьегулдеш боахк совхоза механизатораш. Из болх бу Мусаев Сайке, Агаев Вахита, Успаханжиев Саламус, кхыбараша. Ялат чуийца мукъадаьннача лаьтта деза макхаш а доахаш дIаювш латт довкъара лаьрхIа йола культураш. Эггара хьалха дIае йолаьй рапс. Из а дIаювргья совхоза механизатораша 150 гектара тIа. Цул совгIа, пятилетка диълагIча шера шоаш кхеергйолча культурашта лаьтта кийчдеш а ба совхоза болхлой.

М. ЭПЕНДИЕВ.

Торо йолаш ба

ДукхагIча даькъе помидораши, кабуци, нарсаши в йолаш шоватиъа гектара тIа баьцадаараш хьалкхедаьд укх шера Грозненски района I Мая цIерагIча колхозе. Уж леладеш тиъо саг чуводаш йола цхъа бригада я цу боахаме. Цунна кулгалдеш я йоккха белха опыт йола Сигута Лидия Васильевна.

Цхьа шу дIадахийташ цуи бригадерча болхлоша боккха толам ца боаккхаш. Хаоттама хьалаш геттара во хиннача дIадахача шера а цар низ дIанхаьчер пачхьалкхенга баьцадаараш доххаре план 166 процент кхоачаш а еш 332 тонн уж дукхагIа доххa.

ЦхьайттaлагIча пятилетка кхоалагIча шера кхы а дикагIа баьцадаараш хьувкъадаре, мехна. Кхачан программа кхоачашъеча ма могга доккхагIа даакъа юкъедахьаре дерригa шоай низаш овпагIдаьже къахьег Ленина орден лелаеш йолча Сигута а цуи бригадерча, барти цхьоагIон йолча болхлоша а.

Къахьегарга хьежна мара хьахвлац цхьаккха а культура. Цар хьалкхедаьча баьцадаараштa бIарехьежача кхетаде хала дац деррига лаьттаца дувадена балхаш агротехнически бовъонаша дIа ма деххара чакхдаьха хилар. ЧIоагIа йоккхал йолаш хаоттам лаьттабале а дика хьувкъадаьд баьцадаараш. Уж хьалкхеларе бригадерча кхалнаха доккха новкъостал даьд лаьтта оахаш, макхаш доахаш, кхы тIа эпараш деш Кушаев Iаддрахьмана бригадерча механизатораша. Дийнахьа а бус а ца социйташ насосни станцега хий хьалтелийташ болх байтаб Бакуленко Петр Даниловича, дегIадаагIача баьцадаараштa ма эпаша дIадийкхад из Чернова Евдокия Егоровнас. ХIара дийнахьа цаIн ахи шиъа балха нормаш кхоачаш а еш къахьийгад оасар деш, молташ етташ, кхы тIа эпараш деш Присутень Антонина Михайловнас, Дебирова Зубайдата, Соломатина Александра Петровнас, кхыча колхозхоша.

Иштта, нийслуча халонашта духьал а отташ, укх шера шоаш хьалкхебаь хьувкъам чуэцаш йоал Сигутай бригада. Царна новкъостал деш ба Грознера баькха студенташ а. 27 июль хьатIаотташ 98 тонн баьцадаараш пачхьалкхена дIаденнад цар. ХIаьта укх шера планагIа дерригa дохка деларaш 500 тонн да. Шоай план а тIаийце деккар а дикка тIехкхоачашде торо йолаш ба колхозхой.

С. АУШЕВ.

ЯЛАТ — ПЛАНАЛ СОВГIА

Делкъьийне кхо сахьат даьнна ха яр тхо Назрановски района СурхотIарча «Маяк» яхача совхозе кхаьчача хана. Сихбенна ялат чуэцаш боахк механизатораш. Кхай тIа иккитгар тхоах хьувкъам чуэцача комплекса начальник, совхоза керттера инженер Тутаев Аюп, совхоза директор Кодзоев Мурад.

— 325 гектара тIара кIа чуэца дезаш дар тхо, хIаьта цох 200 гектара тIара дар чуийца даьннад,— йоах Кодзоева. — 15 июле мера долеленнадаш тхо ялат чуэца. Кхаь дийнахьа болх ца беш лаьттар, укх шин дийнахьа а дийлхеча догIаша социбир тха болх. ХIанз мара докъаденнадац лаьтта. Укх кхай тIа 60 гектар я. ХIаьта оаха чуэцаш йола кIа бовраваагIа кхаьча чIоагIа докъаденна да. Из бахьан долаш хьекхари арзари цхьана а долаш бу оаха болх. Къаьстта теркам тIабохийт оаха ялат ца дойтара, из кхай тIа ца дитаре.

Комбайнаш болх беш яьккача лерагIа долх тхо, соц комплекса начальник Тутаев Аюп. ВIаь квадратни метр юкъ йолча кхай тIа массехи мара кIина ка коребанзар тхоа.

БархI комбайн я укхаза ялат чуэцаш, 10 автомашин я из хьатта дIакхухьаш. Комбайнераша, шофераша беча балхага хьежача хов шоай балха нормаш кхоачаш ца еш цхьа комбайнер, шофер воацилга. ХIаьта къаьстта дика къахьегаш белгалбаьнаб комбайнераш Албогачиев Салман, Бузуртанов Мухьмад, ДакиевгIар вежарий Iийсаи Мувсаи, кхыбараш. Социалистически яхье хьалхе яккхара цу вiъне шоайла лелабу къовсам. Дика хьокхамаш гойташ къахьегаш ба шофераш Дакиев Iумар, Точиев Хьусен, Аушев Осман, Измайлов Поакъап.

Дика вIаштIехьдаьхад совхоза кулгалхоша ялат чуэцаш боахкача ваьха балха хьалаш. Комбайн, е машин сиха из цу сахьате тоаю «летучкацарча» механика Измайлов Тамерлана, мастера-наладчика Эсмурзиев ЖебраьилIа. БIаргсаьнашца, спецбарзакъашца, кхыча гIирсаца Iалашбаьб механизатораш.

Ялат чуэцача гаьна латтац дIа-юха лела столови. Дедикъийга кхай тIа хIама дуъ механизаторашa, шоферашa, кхыча болхлоша. Комбайнераша хIама дуача хана ком[illegible] делаю цар гIовчаша, цудухьа укхаза ха зехьа йоалц.

Бокхха теркам тIабахийтаб совхозе ялат чуэцараштa юкъе социалистически яхь леларе, наьха балхацара материальни моральни бевам совбаккхара.

Комбайнераштa юкъе эггара дукхагIа премеш йоах райсовета депутата Богатырев Мухьмеда. ХIаьта шоферашта юкъе дикагIа болх бу Дакиев Iумара.

Йоакхо ю совхозе кулга цIена боацача пахах ялат лорадаре. Комбайнераша аьрзачеи шоферашa хьатта дIакхухьачеи ялатa учет ма йоаггIара лелаю.

Боккха болх чакхбоаккх совхоза халкъа тIахьожама группа. Ялат чуэцача кхай тIа, шатара хьатта болача новкъа, хьатта хьадахьа ялат увзача цуц посташ латт. Кхай тIара ялат а тIадолаш дIайода машин шийкахьа дIаизъю. Цу тIувлакхо ялат лочкъадара цхьаккха тайпа аьттув хилийтац кулга цIена боацача пахе.

— Шин дийнахьа дерригa юкелиса ялат чуийца даккха дерхI оаха, — йоах совхоза директора. — ХIара гектара тIара 21 центнер йоал тхона. Пачхьалкхен планагIа 150 тонн ялат дIадала дезаш дар. Цхьабакъда, совхоза къахьегамхоша социалистически деккар тIалийцад 200 тонн ялат дIадала. Из [illegible] кхоачаш е дергда.

...Тхо кхай тIара дIадолхача хана баркI сахьат доалаш латтар. 60 гектара тIара хьувкъам пхе сахьата чуийца боалаш латтар механизатораш. Шоашта могар дора цар ялат сихагIен цхьаккха хIама ца дойташ чуийца даккха гIертaш.

А. АЛИХАНОВ

КХЫЧА МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

КАБУЛ. Сиха дех тайп-тайпара промышленни юртбоахамен предприятеш хьалъеча афгански къулбселамалхбоален Баглан яха провинци индустриально дегIа ухлага. ТIехьаре масал — цу провинце центрех цаI йолча Пули - Хумрерча элеваторе шоллагIа аргIа болх бе йолалийтар. СССР технически экономически гIо а деш хьалъьача цу предприятe нна ден-бус 200 тонн хьоар доаккхача дIахьаьб.

САН-ФРАНЦИСКО. Конкорд яхача городе (Калифорне штат) тIема - форда базана хьалхашка бIаьн демонстранташ дIаэттар Центральни Америке Рейгана администрацe лелаеча империалистически политикана шоаш духьала хилар дIагойташ. Цу базера улув уллача порте гIолла дIаккхухьийт Сальвадорерча халкъа духьаларча режима герзашарча низашта лаьрхIа герзаши тIема кхоачами. Демонстранташ дIалелхабарен тIема - форда базана царга блокировани ца яйтарен духьа Iаьдалаша цига дахийтар полице доккхий низаш, форда гIашлой батальон [illegible]ха нах лийцаб.

ТОКИО. Социальни хьаштапта хьежаду ахча дикка кIезигде лаьрхIа долга хьакхайкадир Японе уназцIено лораярен социальни Iалашони министерствас, яхаш хоам бу «Джапан таймс» яхача газето. Из цхьа даакъа да либерально - демократически парте правительствас чакхйоахача халкъа духьаларча «административни реформай». Моттигерча кепайоазано белгал ма даххара цу «реформаца» де лерхIар — японски къахьегамхой бокъонаштеи керттерча хьаштаптеи дIахо тIетеIар.

(ТАСС).

ВАЙ МЕХКА ГIОЛЛА

РСФСР

ЛЕНИНГРАД. Профессиональни революционера-л[illegible], РСДРП шоллагIча съезда делегата Александр Васильевич Шотмана вахарах а балхах а дола керда документаш хорадаьд «Большевик» (хьалха Обуховски хиннача) завода архивашка. Уж хьагойташ да съезда юбилейна болхлой-обуховций революционни традицешта хетаяь завода музее хьайийллача экспозице. Сийлахьча шера хетаяь, Шотмана цIерагIара приз кхюкара яхь хьрмай предприяте. Хьалха йоагIа КПСС XXVI съезда делегат Н. Г. Кислицин керте латта комсомольско - кагирхой бригада. Цун коллективо лаьрхIад кхаь шерех ах шерех производствени программа кхоачашъеш лоархIаме ди белгалдаккха.

Украински ССР

ХАРЬКОВ. Эргаьхха тоаьь кIора транспортераш хьае йолаьй «Свет шахтера» яхача машинаш еча заводе. Агрегатий хан йиз алсамбаккхара чотагIа лерагIдаьннад цар дозала хIара килограмм хьалу пайда дикка совбаккха. Москвани Iилманхоица цхьана отта а ль лерагIа чакхйоахача Iилма - технически программо предприятена гIо дииз пятилетка йоалелча дена кхоачача металлах лаьттав кIалхара доагор хьалтела 250 конвейер хьае. Хьалха хиннача моделашца нийсйича керда машинашка дIадода цетал дикка кIезигдаьд.

Литовски ССР

ВИЛЬНЮС. Автонаькъашка дикка дукхагIа ха йоаккхийтаргья эпоксидни кIувний кIийлен тIа Вильнюса юхерча Дворченски гIишлоний материалий комбинато арахеца йолаьча полимерни пасто. Асфальта тIа е бетонна Iоакъош тIа еттача цу пасто наькъаш лораду ца дохийташ. наькъа тIа биллара лаьрхIа техника эшаш яц. Цу гIулакха лелаю наькъашка леда моттигаш белгалйоакка машинаш.

4—5 миллиметр сома тIоа Паста арахецара предприятe болх бе йолалийтай лаьрхIа цех. Цо шера арахеца продукци тоъаргья 300 километр бIаьхха болча наькъа тIа йилла.

Таджикски ССР

ДУШАНБЕ. Байпазински ГЭС хьалъяра халдаза продукци лоаттадра балха нердача графика тIа яьккай Душанбински цементни завода коллектив. Партнераштa юкъера гIулакхаш белгалдаьд станци хьалъечари поставщикашеи оттаьча договора тIа. Гидроузела коллективо оттаьча хаьал цхьа шу хьалха ГЭС хьалъяьнкха аьнна дIадоладаьр чIоагIдеш дола цхьаькха дика гIулакх да из.

«Волхлой эстафета» хьахиннача Нурекски гидростанци хьалъчар опытах шерра пайда эцаш Байпазински ГЭС хьалъераша договораш оттадаьд шоашта электрооборудовани, техника, гIишлоний материалаш лоаттаерашца. Цу договорех хургья гидростанци сихагIа хьалъяре йола тешаме кIийде.

Казахски ССР

АЛМА-АТА. «Фантази — Iалаьмате боккха мах бола гIулакх...» — В. И. Ленина уж дешаш деииз хинна дIаэттад Алма-Ате хьайийллача Iилма - фантастически живописа дувен даакъашта юкъерча выставке. Советски Союзеи социалистически мехкийи художникий цу бIаьн произведене духьалъоттаю сага космос карерзаяь турпала сагIош, хьалл планеташта юкъерен седкъашта юкъерен дуне тахкара перспективаш. Дукха балхаш да эггара хьалха космосе вахача Ю. А. Гагарина хетаяь.

(ТАСС).

Украински ССР. ЧакхйоалаIн латт Уренгой — Ужгород яхача газопровода карпатски участок — трассе халагIа ярех цаI. Из йиллай автомагистралех, долхача хинех, лоамий лакхаленех тIех а йоахаш. Дукхача моттигашка хIанз трубопроводашта тохкамаш деш латт. Кхо бутт хьалха керттера балхаш чакхдаха аьнна доа деннад «Закструбопроводстрой» треста дукхача къамех латтача коллективо. Закавказьерча специалисташа шерра юкъе кхувл укхаза лоамашка газопровод юллача хана Iоаль шоай йоккха опыт.

СУРТА ТIА: газопровода цхьан участке сварочни балхаш деш латт.

В. МИГОВИЧА сурт. ТАСС фотохроника.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР № 959 ЙОЛЧА УРУС-МАРТАНОВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕ ГIОЛЛА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДЕПУТАТ ХАРЖА ХОРЖАМАШ ДЕ ОТТАДАРАХ ДОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу: «РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарах» долча РСФСР Закона 57-статьяга хьежжа № 959 йолча Урус-Мартановски хоржамий округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совете депутат харжара хоржамаш де оттадолда кIирандийнахьа, 1983 шера 28 августа.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 27 июль, 1983 шу.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРА № 959 ЙОЛЧА УРУС-МАРТАНОВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГА ХЬАКЪЕХЬА

1979 шера 7 декабрерча РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара № 959 йолча Урус-Мартановски хоржамий округа чуйоагIа районаш: Веденски, Советски, Урус-Мартановски.

ХIАРА САГА БЕХКТОКХАМ АЙБЕ

КПСС Назрановски райкома пленумера

Укх деношка гулбелар Назрановски районера коммунисташ шоай аргIанарча XII пленуме. КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме решенешкара хьадоагIача дехарех лаьца шерра къамаьл хилар цига. Цу хьакъехьа доклад йир КПСС райкома хьалхарча секретара А. А. Мякиева.

КПСС ЦК Пленума решенеш, цига новкъоста Ю. В. Андропова даьча къамаьло берригаш советски наьха санна чIоагIа политически къахьегамеи хьинар айдаьд районерча къахьегамхой, аьлар цо. Укх тIеххьарча шерашна XXVI съезда решенеш, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумашна идеологически болх дIахо тоабара даькъе дIадехараш ларде а луацаш, парте райкомо юххьанцарча партийни организацеша хоалуш гола техай пропагандистски средствош хьалдача халиъбоахама проблемашкахьа, къахьегама кхетам баларгахьа, дисциплина, порядок чIоагIъяргахьа, кадрай организованности тIадиллеча балхах бола цар бехктокхами айбаргахьа ерзаеш. Парте райкомо боахама, организационно-партийни, идеологически болх цхьан комплексагIа ледабу.

Цу хьакъехьа доаладе масалаш долаш да. Кхачан программа кхоачашъяра ер пятилетка йистейоалаш район шоаза дукхагIа шура, дулх дIадала декхарийла я пачхьалкхена. Районе хьалъяьй 18 доахан чуланча таргдола помещенеш (фермаш), цига вIашагIъехкай партийни группаш, дукхагIа бола специалисташ лакхера образовани йолаш ба, культурно-бытовни хьашташ кхоачашдара гIулакх тоадаьд, итт класс яьнна дешархой тIа-тIа дукхагIа хьаух фермашка болх бе.

Толамее кхоачашдеш да къахьегама овсарле хьадда айяр, производство интенсивно дегIайоалаяр санна долла декхараш. Алхха укх шера ахк бетта къахьегама овсарле айяра чотагIа «Электроинструмент» яхача заводе продукци 3,5 процент дукхагIа арахийцай, мельзаводе — 5,4 процент, маьнх еча заводе — 1,4 процент.

Дика толамаш доах юртабоахам белабераш а. ХIара шера алсамбувлаш ба чуяаш бола хьувнъаш: на бола ялат, картолаш, шекара свеклаш, кхыйола культураш. Укх пятилетка дIадахача шин шера планал совгIа ехлай юртбоахама продукци.

— Цхьабакъда, вайна карагIдаьннарий нах КПСС ЦК июньски Пленума позицешкара беш хилча, дукххьал дIаала дез, вайна хIанз а мегадац боъьонца, парте дIадехххача тайпара тIадиллача гIулакхашта бола кадрай бехктокхам айбе, общественни производствана интенсификаци ярй, халкъбоахаме бухсоцаш хьахулараш доккхагIа хиларга дуга наьнъаш творчески лохилга Iалашде, — аьлар докладчико.

Районе кIезига яц шоай декхараш дизза кхоачашдеш йоаца предприятеш, организацеш. Цига лоха я къахьегама овсарле, производственни а технологически а дисциплина.

Къахьегама эффективность айяран шоашкара бехктокхам гойташ нах хьалкхебараи доархIамерча гIулакхех цаI да производственни бригадаш, къаьстта цхьан нарядах болх беш йола комплексни яраш хьаяр. Цу тайпара комплексни бригадаш я «Электроинструмент» заводе, мельзаводе, цхьайолча совхозашка. Тахан районе цу тайпара къахьегаш я 56 бригада, царех 17 — юрта боахаме. Лакха я цига къахьегама дисциплина, наха цIоайда новкъостал ду, болх дог лаьаш хьабу. Цхьабакъда, уж йоацаш я маьнх, кирпичнаш еча заводашка, РСУ, № 432 йолча дIа-юха лелача механизированни колонне, трикотажни фабрике.

«КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа партийни дешар дIахо эргадоахаш тоадарах» болча КПСС ЦК оцамга хьежжа районерча партийни организацеша политически дешар, пропаганда массови формаш хано дIадехххача тайпара вIашт тIехьъяхара дика балхаш даьд.

Цхьабакъда, «40 лет Октября» яхача совхозе, совхоз-техникуме, РПО «Госкомсельхозтехника», автотранспортни предприятера занятеш просветительски хьисап долаш я. хьаддача декхарех хьакъоастаь ю. Цхьаболча пропагандисташа тесса лелабу шоай болх. Царех ва РСУ-ра Шадыжев Б. Я., мельзавода директор Барахоев Б. Б., Цхьилекъонгий-Юртарча элат дIанийдеча пунктера Терканиев А. Ш.

Докладчико йоагIача бесса критика йир идеологически, массово-политически болх эсала лелабеш йолча культучрежденешта, «Путь Ленина» яхача районни газета, физически культура а спорта а комитета, кинофикацена.

Пленуме къамаьл даьча райисполкома председатела заместитела Х. Я. Мальсагова белгалдаьккхар, идейно-политически, интернациональни, атеистически болх бара исполкоме вIашагIа а елла гIулакх дIахьош массехк комиссеш хилар. Цар къовсам лоаттабу ширдаьнна гIулакхаш лелaдечарца, керда цIейш, традицеш, обрядаш шерра доаржаделга Iалашлу, каст-каста бахача наьха сходаш ю. Бакъда, из болх кIезига а мелбеча хорта хьалъейбу дина культех дола законодательство телхаде тIера бараца. Ишта, Назране къайлагIа ламазаш де гIерташ бар мурдаш, маьждиг доллаше а. Цу гIулакха керттера бехк тха ба, оаха июньски Пленумо аз лахIира лелабиш из болх, цудухьа хувца еза тхоай планаш а.

— ЧIоагIа критика йир тхона доклада тIа, — аьлар трикотажни фабрикерча швея-мотористкас Д. А. Дарсиговас. — Дукхача шерашка планаш а социалистически декхараш а кхоачаш ца деш хьайоагIа тха коллектив. ЧIоагIа уйла тIаяхийта Iомайир вз июньски, Нохч-ГIалгIай обкома Х Пленума материалаш, уж дIайовзийташ болхлошца къамаьлаш а даьд. ХIанз хоа сона цар дIадеххача тайпара оаха болх ца белга. Идеологически а боахама а декхараш вIашии дувзаш лелабед болх.

Дукха ба тха лектораш, политинформатораш, агитатораш, партийни актив. Царна юкъе ба лакхера, специальни образовани йола нах, цхьабекъда хьакулаш эффект яц. Фабрике балха хьаахара тIехьабус дукха боллой, лоха я къахьегама дисциплина а. Бригадни подрядагIа болх беш яц Камурзоева Фа-[illegible] кулгалду 5 конвейер мара. Цар хIара бетта кхоачашъю шоай планаш. Из ала йиш яц 2, 3, 6 конвейерах. Из гIулакх шерра доаржаделга Iалашдац администраци партийна организаци.

— Тха завода коллектива дика лоархIаю шийна хьалхашка латтача декхарех, — аьлар ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода планово-экономически отдела начальника Л. В. Орлова. — Продукци арахецара план кхоачашъяьй 102,3 процент, къахьегама овсарле лаккъеннай 101,8 процент, 4,9 тонн металл, 264 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхоаьй. ХIаьта а тхога сагото яйташ да каст-каста комплектующи оатхалаш тоъаш ца хилар, цхьацхьайола электросверлилкаш во я хаъаш кхьатташ ахар.

Идеологически-кхетама болх беш я 13 коммунистически къахьегама школа, дукха пропагандисташ, агитатораш ба. Дика даакъа лоац укхаза завода керттерча инженера Х.-М. С. Тамасханова, сборочни цеха экономиста М. М. Бочалова, лабораторе начальника С. Ш. Евлоева, кхыбараша. Хьалхалаттарий гоавал дIахьехаш ба механически цеха бригадир М. Муталиев, литейно-прессовни цехра Б. Трифонов, прессовни участкера М.-Г. Аушев, сборочни цехера бригадир Л. Берилло, кхыбареш. 92 процент болхлой бригадни подрядагIа болх беш ба. Берригаболхлой цу тайпара болх бергболаш хулийтанга Iалашдар духьа оарцагIъллара тIахьийхар цо партийни организаци, администраци.

Пренех къамаьлаш даьча «Экажевский» совхоза парткома секретара М. Х. Газдиева, района прокурора М.-Г. Э. Мерешкова, районо заведующе А. Р. Ужахова, ВЛКСМ РК хьалхарча секретара М. С. Тумгаева дийцар шоай балха тIа карагIдаьнначох, наха юкъе кхетам болх беча юкъиёттача лелардонех, кхоачамбоацараш дIадахара шоаш де лерхIачох.

Пленума балха юкъе даакъа а лаьцар, къамаьл а дир парте Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча секретара Д. Г. Завгаева.

Идеологически болх цхьан комплексагIа лелабелга Iалашдаран вз тоабаран тIабераабаь боагIаш бола соцам тIаийцар пленумо.

А. САГОВ.

Грозненски швейни производственни объединенин эгтара дукхагIа лоархIача бригадех цаI я мастер, коммунист Копарева Евгения Владимировна керте латтача коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча бригада коллектив. Цхьаннха хIамаш тега мотористка яц цига шийн заданеш тIайица социалистически декхараш тIеххоачаш ца деш. Цудухьа бригада коллективо массаза шийн сменни нормаш 115 — 120 процент кхоачашъю. Бригада болхлоша мел тегаш йола хIамаш пачхьалкхен дикала Знак йолаш я. Укх тIеххьарча кхаь бетта дIаштта кхоаза объединенерча ерригача участницашта, бригадашта юкъе яьржама социалистически яхье хьалхара моттиг лаьцнай цар.

Белгалбаьнна дика къахьегаш бода боллой дукха ба бригаде. Царна юкъе а даим социалистически яхье хьалха латташ ба хIамаш тега мотористаш, коммунистически къахьегама ударникаш Ш. Земельханова, В. М. Черкова, О. И. Панюшкина, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) шоаш тегача бараьхех лаьца дагабоалаш ба О. Панюшкина, Е. Копарева, Ш. Земельханова, В. Черкова.

В. ДЗИСЯКА сурт.

ХЬИНАР ДОЛА ПРОПАГАНДИСТ

Боккха доархIам болаш бехктокхамеш ба пропагандиста болх. Дукха хIама ховш, шерра политически кругозор йолаш, тахан дунен махкашкарча событешта боагIаш болеи нийсен мах бе ховш, моллагIча шийга даьча хаттара жоп дала ховш хила веза из. Уж санна болла вах дукха ба тха районе. Царех цаI я дукххача шерашка из лоархIаме партийни поручени кхоачашъеш йола «Червленский» колхоза зоотехник-селекционер Мария Павловна Мишутушкина. 18 сага ва цо кулгалдеча политшколе дешаш. Пропагандистски балха йоккха опыт йола сага я Мария Павловна. Цо хьехараш ба автогаража болхлой — шофераш, слесараш, кхыбола специалисташ.

ХIара шийн занятеш дIахьу цо лаьрхIа оттаьча планагIа. Дика кайоал цун колхоза къахьегама коллективай вахарца дувзаденнача белгаларча масалашца парте планаш советски наьха вахаре мишта кхоачашъю, малагIа доккхий гIулакхаш марегIдуал къахьегама коллективаша къаьсга хьахьонха. Политзанятеш чанхъехара вахаро, бакъъь шийн практика хьехинай хьинар долча пропагандиста. Шин даькъах латт из — теоретически практически. Теоретически даькъе дувц шийн планагIа керттера дола дешаш, хIаьта практически даькъе ювц apгI-apгIагIа яхьаь тайп-тайпарча темех йола ладувгIархой рефераташ, практически заданеех даьр дувц, гуча а даькъе нийсденна гIалаташ дIадахара наькъаш белгалдоах...

Дувцача дана ладувгIарай терко тIаозаш чулоацам кIоарга болаш яр КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумий решенеш Iомаяра цо кийч а яь чакхъяьха занятеш.

Къаьстта боккха терхам тIабахийта Iомадир пропагандиста шийн ладувгIарашца мехка Кхачан программа кхоачашъярах дола декхараш, уж колхоза коллектива декхарашца а дувзаш.

Мишутушкинас дувцачох къаьстта терко тIаоз ладувгIарий шоай автопарка балхах лаьца дувцача хана. Масала, цхьан занятe дийцар доагора-хьакхара материалаш кхоера. Царна боагIача бесса тIахьожам лоаттабара, машинаш арa-чуяьвлара порядок тоаяра де дезарех. Белгалйир цу хьакъехьа чакхъяха еза мероприятеш. Дукха дийцар автопарке дисциплина тоярца, чIоагIъярца. Дерригнена кхомбарча дувзаденна дола дешаш. Шоай дош дизза кхоачашде Iема я гаража коллектив, цудухьа массехк шера вIаштта лелаю «Коммунистически къахьегама коллектив» яха еза цIи. Цу тоазаний доккха даакъа кхоач пропагандиста М. Мишутушкиайга.

Е. ФАРНИЕВА.

Новкъосташта масал телар

«Грознефть» объединенена чуйоагIача технологически транспорта Старогрозненски управлене дика вовзаш ва гаьнара рейсаш еш вола водитель Калиниченко Анатолий. Дукхача шерашка укхаза болх беча къахьегама ветеранашта дика новкъост ва Анатолий, цIаккха а дIа гIоргвац из болхара шийна уллувнча новкъоста гIо эшаш моттиг нийслой, хIаьта кагирхошта вииза вола хьехамча, ноккхагIвола новкъост ва. Дукха ба гараже цо тIехдиня специалисташ а болашхьалхебьраш.

— Тешаме доттагIа, тIехдика водитель, эшшача минуте шийн ха да кхоеш гIо-дара кийча волаш, хьинар дола сег ва Калиниченко, — яхаш дувц Анатоле кулгалхочо Хамидов Александр Ивановича. — Цхьа масал доаладе бе оам ба са. 7-ча мее дар из Коталон ди деаде кийчлуш бар тха водителаш. ХIаранe белгалъяьхаар шоай деза лашца юхь дийнахьа салоIергдола моттигаш. ЦIаьккха хоам бера тхога катехха гаьнарча рейсе саг вахийта веза ихаш, хIана аьлча, бурувдеттарий болх соцаргбоалаш бар кислород сихха царна хьатIа ца яьбе. Берригаш а цIагIа ма бий, хIаьта эггара кIезигагIа дале а, кхаь дийнахьа кийчъ бе безаш хилча цIей деаде кийчвенна вагIачара юкъах а ваьнна рейсе аравала ваьза мала хургва? КIезиг-дукха уйла яьчул тIехьагIа со се вахар Бутенко цIерагIча поселке ваха Калиниченко волча. Са араза цIагIа хилар Анатолий. Дукха къамаьл а ца деш сихха кийчвелар из гаьнарча новкъа аравала. ДоагIача бесса кхоачашдир цо шийн декхар.

Хьинар долча шофера балха тIа уж санна дола дукха масалаш доаладе йиш я. Цхьавола водитель гаьнарча рейсера цIавеча сихха шийн машин боисе дIа а оттайийя, кIаьдвеннад со аьле, чувода. Из оамал цIаьхха а яьллаяц Анатолех. Шийн машин apгIавярча рейсе миччa хана аравалара кийч а яь мара дIаводац из балхара, цудухьа цо лехкаш йола ЗИЛ-130 даим а дикача технически хьале я, миччa хана цунга хьежача арвдац из хIаназа мара рейсера цIаккхьчаьш аьнна.

Балха моттигаш хувцаш лелачарех вац А. Калиниченко. 21 шу хьалха эхнaя из укхаза балха. Коллективерча ветераний бIаргашта гуш хьалкхийнав, лакхъеннай цун балха говзал, коллективa тIуъм оаьлачарех цаI хинна дIаэттав. Дукха дика гIулакхаш карагIдаьннад цу юкъа Анатолена. Вайх беше а занятешка а уваш шийн знанеш лакхъяьй, цхьоалагIча класса шофер ва.

Укх тIехьарча массехк шера хадданза хийрава из гараша коммунисташа шоай вожакалла. Цар тешам бовбаьбац Анатоле хIаналлa.

Ишта укх деношка хиннача отчетно-хоржама собраньe юха а партгрупоргалла хержав из новкъосташа.

Дика гIулакхаш карагIдийнад карарча шера хьалхарча ах шера А. Калиниченкос кулгалдеча беза моахьаш дIа-юха кхухьача шоферий барттайнача партгрупнана.

Задание совгIа 7 эзар тонн моахьаш дIаихьача Старогрозненски бурувдеттарашка, межхдаьттахошка, тIиншдоштьерашка. Шоайла вIашии шерра яхь а йоаржаь водителаша дод денвад цхьаьнталагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера план 1-ча ноябрга [illegible].

Ше дика болх беш хилaрал совгIа социалистически яхь юкъеоз цо шийн новкъостий а. Цох карагIдоал коллективана балха тIа тIехдика хьонхамаш гойта а.

Цудухьа дикагIбарий мугIарашка латташ хьавоагIа Калиниченко, цунна тIехьабисац новкъостий а. Дукха ха йоацаш дезача совгIатаца белгалбаьй Анатоле болх. Цунна енний Сийлен грамота, хIаьта хьалхе а дено цунна тийнна совгIаташ чот а йоаш да.

Шийн гIулакхах дог лазаш саг ва Анатолий. Цун керттера оамал я дIабахьа безе мукъ шийн ханнахьа эшача метте дIакхачийтар. ФуннагIа даь а хьохамаш лакха хилийта гIертачарех вац Анатолий. Ше мел дер дика уйла а йий ду цо. Цудухьа цунна карегIдувл даим а техника дикача хьале лоаттее, машин лелара гарантийна ха ма могга йIаьхъе. Кхоачам хургба дIадахача ах шера цо ах тонн гаргга доагор кхоадаьд, 1,5-зза кхоачашъяьй машин гарантийни ремонт ца еш лехкара план, — аьлча.

Керттерча даькъе эшаш дар шийгара дIадехаш вола саг ва А. Калиниченко. Ляра къовсам лоаттабу цо шийн декхараш кхоачашдара тIера боавача водителашца е ремонт еча хана дукха ха лехьа йоверашца. Бакъда, цIаккха юстара латтаргвар из гIулакха тIера а волаш болх бе гIерте а из дика вIашттIехь ца доалача сага новкъостал дара дIа ца отташ. Цудухьа лоархI из, сий ду цун новкъосташа.

Iуйре. Цхьаннена тIехьа шоллагIа гарана новпаIарах араовл из бола моахьаш дIа-юха кхухьа машинаш. Уж йолх гаьнарча рейсашка: Кубане, Ставрополье, Армене, бакински коллегаш — межидаьттахой болча.

А. ТИЩЕНКО.

Тхога язду

Кхачан программа — массане а хIаране а гIулакх

Бахача наха — дукхагIа нахча

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш кхоачаш а еш республике бахача нахага ма могга дукхагIа дика кхачан продукташ а кхоачийташ цар истола тIара кхача хьаьнагIа, мерзагIа, дегIа пайданетIа хилийтара реконструкци а яь аргаьнхай Нохч-ГIалгIай шурий промышленноста производственни объединене болхлоша грозненски шурий завод. Тоаьнчул тIехьагIа керда цIи тиллай цох. ХIанзачул тIехьагIа цох эргда даьттен нахчен йоаккха завод. Цу гIулакха лаьрхIа заводе хьалхьй керда технологически лини. Цун хьалхара аргIа — нахча йоаккха цех, болх бе йоласнийа 10-ча июле. Завода керттера технологически процессаш механизировани я. БерхIал елла нахчаш ера вай мехка духьашка вIашагIъелла комплексно-механизированни лини оттаьй нахча еча цехе. ХIанз йолаш йолча оборудованеца нийсенча берхIал елла нахча еча производственни комплексни механизаци ярца цхьана кулг-кара бу болх ма могга кIезигбе карагIдоалийтаргда керда лини.

Сага доал деча а автоматически а режиме болх бе йиш йолаш я керда лини. Цунна гIулакх дара эшаш вац кхо сага мара — мастер наладчик, мастер-нахча йоакхара болхлои. Цхьан сменагIа 3000 килограмм даллал нахча йикха торо лургья цу линес.

Укх деношка Грознерча тикашка наха бIаргайна хила зарлу «Ставропольский» яха цIи йола керда тайпа нахча. Из я тха кердача цеха керда продукци. Кхыча тайпай нахчел сихагIа хьаххулаш а хьаьнаь ланьагIа йолаш а, дикагIен чаь болашагIен я из нахча. Сага уваьхIенонна чIоагIа пайдане йола шура белоки хьаьнали, кальцен фосфатеш тухаш, геттара пайдане дола аминокислоташ шийца доаькха маьхера кхачан продукт я из. Белоки дукхагIа дола даькъа кхача хиларах сихагIа я дикагIа а хIаув сага организмаца. Нахча — эггара калорийнегIен чам болашагIен йола кхачан продукт я. 3500 ккал/кг гаргга я цун калорийность. Из пайдане я моллагIа ха кхаьчача наха, цудухьа грозненски даьттен нахчен йоаккхача завода коллективо шийгара мел ешар дергда потребителаш кердача продукта дег тIара раьза хилийтара.

Оаха лаьрхIад ер шу чакхдоаллаш завода шоллагIа аргIа — даьтта доаккха цех эксплуатаце дIаяла. Цу гIулакха 250 грамм дозал долла даьтта брикеташ кийчъю лакха овсарле йола поточни линия вIашагIйоллара чуйина балхаш деш да тхо. Каст-та вай республика тикашка шоана гургда тха заводе арахийца даьтта.

Производстве торонаш доахараш нах ба. Царна лов дикача балха хьалашна къахьега. Цудухьа дукха терко яьй оаха цу хьакъехьа заводa реконструкци еча хана производстве культурей эстетикен лакха хилийтара. Завода цехий пенаш хоздаьд кафельни плиткашца, болхлой къахьегама овсарле лакха хургйола мел еша хьалаш вIаштIехьдаьхад оаха.

Кхачан программа кхоачашъеча вай республикана хьалхашка латта декхараш кхоачашдара оала юкъехьоргдола доархIаме даакъа да Грозне даьттен нахчен доаккхача кердача заводо шийн болх дIаболабар.

А. УЖАХОВ,
Грозненски даьттен нахчен доаккхача завода директор.

АТТА ДОАГОР

Газах пайда мел ийбеча моттигашка, къаьстта нах бахача цIеношка, лаьрхIа кхоачашъе еза газови боахама кхерамале лораяра бокъонаш.

Централни отоплени хьадоагIаш дIайха хийн доацача цIеноша хий дIоахдеш йола газови прибораш латт. Уж оттаьй цхьан кранагIа IодоагIаш дола хий цаладдаш дIайха хилийта. Хий дIоахдеш йола колонка оттае йиш я ванна чуйолча цIагIа, кухне, е кхыча мегаргйолча помещене, нагахьа санна газови боахама кхерамзлен бокъонаша дIадехха бесса из яле. Из дIаоттаеш дола балхаш моттигерча монтажни организацеша чакхдаха деза. ХIаьта из дIаоттаеш йолча помещене фо чудоагIаш моттиг хила еза арахьара. ВIашагIхотташ йола турбаш цIеро доагадеш доаца лах хьекха хила а еза.

Шийн бокъонегIа йоагIача ханашка цIенъе еза кIур хьалъухаш йола турбаш. Болх беш йола прибораш тIахьожам боацаш йита мегаргьяц, ишта лораде деза бераш, корта боххьбу малар менна саг, газа юхе ца ухийташ. КIур хьалъухача турбашка ца хьожаш горелкашка газ хьадсага мегаргьяц, хIана аьлча, лерттIа кIур хьал ца оазаш кийча хьаухача газах отравлени хила тарлу. Газ йоагача хана даим [illegible] чудоагIаргдолаш йола моттиг хила еза.

БоагIача бесса кхерамзлен бокъонех пайда а ийбеш из гIулакх леладойя газ чIоагIа атта а пайдане а доагор да.

В. МАРЗИЕВ,
«Чечингаз» объединене Малгобекски участка газа кхерамзлен бокъонаш лораяра тIахьожаш лоаттабу инженер.

Берашта дукха езар

Боъьонаш ираз долаш ва шийна дукха беза болх карабаьна вола саг. Из саг шийн метте ва оал наха. Хьинарерча къахьегамца, балха тIа доахача толамашца масал тел цо уллуврча новкъосташта, шийна нийсса дика къахьега тIаьхьех уж. Царех я «Горскнефть» НГДУ «Ромашки» яхача берий беша болхло, комсомолка Вачкова Зоя. Коллектива тIум, цун сийле оал Зоях массане а.

Педагог санна боъьонашйола воспитатель а хила йиш яц, нагахьа санна бераш цунна ца деза, цар оамалаш, хьашташ довзаш ца хуле, шоай эгара дикагIйолча доттагIчох санна уж бIу болаш, тешаш ца хуле.

Уж ерригa дика оамалаш шийх йоахкаш я Зоя. Дукха еза из бераша. МоллагIа цхьа гIулакх а нийсденна из балха йоацача дийнахьа геттара дог дехе, маьлхара хул бераш, бакъда, из хIа аьнна бIаргагушше бийсанара седкъилгаш санна лепа доал цар бIаргаш, сакъердаме довзараш де долалу шоай воспитателаца. Саг дика оамалаш йоахкаш, бераш дезаш валаш хоргда циъа-шоазе цо берашца къамаьл даьчул тIехьагIа. ХIаьта Зоя тха болхлой берашта чIоагIа дукха езаш я. ХIара Iуйрийна хетт цар шоай даьшка — нанашка «тахан малагIа воспитатель хургья тхона?». Зоя йолга хайча геттара раьза а долаш доах уж шоай берий беша.

Дика воспитатель хиларца цхьана Зоя я шийн коллективера комсомольски вахар вIаштIехьдоаккхар, вахаре активни позици йола саг. Цунга хьежжа хила гIерт берий беша кхыбола воспитателаш а.

М. ВИСАНТОВ,
п. Горагорск.

Наха сий ду цун

Ер ма дий аьнача хIаманца почтальона болх белгалбоалаш беце а, атта ба ала йиш йолаш бац из. Доттагалуш латтача дIайхача ахнан дийнахьа, е геттара шийлача Iай, дарц деттарах, догIа делхарах, мух хьекхарах бахача наха корреспонденци дIа-хьа кхахьа атта доацилга кхетадеш да. Цудухьа сий да дезза вай из атта доаца декхараш кхоачашдеча наьха.

ХIара цIагIа сагото еш хьежаш хул шоашка хьаьда деза ча письмошка. Цхьание гаргара саг хул гаьна балха, е кхыча гIуланха ваxе. ШоллагIчун воI-йоI да кхьча городе дешаш, болх беш, е Советски Эскаре гIулакх деш. ХIаранена ха лов шоай гаргарча нахага, боавча-безача хьаьшашка фу хьал да, уж мишта бах, кхьдола кердадараш. Цудухьа геттара бочагIа вола хьаьша санна тIаьш наха шоашта гIулакх деш вола почтальон, из шийн болх дика беш вале хIаьта а.

Ишта саг я городе Аргуне шоллагIча бувзама отделене болх беш йола почтальон Ескарина Бибисара. Массане дег тIара даькъала юаца хьаша я из хIара цIагIа, хIана аьлча, ховш да массанена а шийн балхах, нахах дог лазаш йола саг из йолга. Дог цIена долаш кхоачашду цо шийн декхараш. Дика бовз цунна шийн участка дезалаш.

Цудухьа, дукхьал почтовни ящика чу письмо чу а тесса, шийн декхар кхоачашдаьлга а лаьрхIа дIайодаш яц цун оамал. Нагахьа санна цIагIа письмо деша саг вецe чу а яйя ха яхача наха письмо деш цо. Эскаре гIулакх деча воIагарa хила ма мегий письмо, е улица тIа дукхьала кхийттача шийна вовзача сагаца дувцаргда цо газете кепатоахача сакъердамеча статьяй чудоацамах. Ишта массане а теркалбеш хул сага болх, дикача дешапца даькъалбувц из наха, хьахул цун сийле.

Р. ЭДНЕВА,
№ 3 йолча Аргунски юкъерча школа болхло.

Хадданза Iилман бувзамаш лоаттаду Дубнерча ядерни тохкамий вIашагIтехача институто Дармштадтерча (ФРГ) езача ионашца тохкамаш дара йолча Обществан (ГСИ).

Дубнерчен Дармштадтерчен Iилманхой контакташа дукхагIача даькъе новкъостал ду езача ионашца тохкамаш деча керда хIамаш гучадаха. 1982 шу чаккхдоаллаш ФРГ Iилман центрашка хилар академик Г. Н. Флеров керте вола дубненски Iилманхой группа. Дубненски Iилманхошта дайзар езача ионий физика даькъе малхбузенгермански Iилманхоша тIехьарча хана даь балхаш а Дармштадтерча, Карлсруэрча, Гейдельбергерча, Майнцерча, Мюнхенерча ядерно-физически центрашка деш йола прикладной тохкамаш а.

1983 шера бIаьсти ФРГ-ера Iилманхой даакъа лоацаш хилар городе Алуште хиннача ядерни тохкамий вIашагIтехача института Дунен халхьаьнта юкъерча школе-семинаре. Школа балха юкъе даакъа доацаш хилар ишта Югославера, Англера, США-ра, Францера, Японера Iилманхой а.

10 дийнахьа Iилманхошла а дийгIар йийца а йийцар езача ионашцарча ядерни физика дерригача керттерча хостамашка карагIдаьнна кердадараш хьахьокхаш йола 80 гаргга доклад.

Дунен халхьаьшта юкъера школа-семинар чакхъяьннача тIехьагIа малхбузенгермански Iилманхошта яйзар ядерни тохкамий вIашагIтехача института физически установкаш, цар даакъа лаьцар Дубнерча Iилманхоща хиннача дискуссешка.

СУРТА ТIА: Дубне хинна советски малхбузенгермански Iилманхой дискусси. Къамаьл деш ва физико-математически Iилмай доктор Ю. Ц. Оганесян.

Ю. ТУМАНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

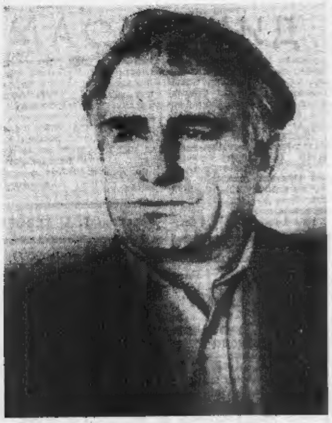

Ший декхараш цIена кхоачашдеш ва

Дукха пассажираш Iаьна бар Грознерча Центральни рынна юхерча таксеш соцачу моттиге. Царех массехк саг вар Карпински курган яхача поселке болхаш. Цар аргIа хьатIанхаьчача а уж дIабига туган саг вацар таксистех, цигара юха хьабоалабе нах хургбац яхаш. Цу ханна хьатIаэттар Сукиев Ваха Абдул-Вахабович тIавола легковой такси. Шера, йиза, безаме юхь йола, хан чувенна таксист йист хилар юстаро латтачи пассажирашка, шо мича долхаш да аьнна.

— Карпинске курагне долх, — аьлар вокхар.

Команда луча хьисапе,— тIахоаша таксена, — аьлар Вахас.

Боккхийча наха-пассажираша таксиста баркал оалаш аьнна дешаш дег чура доагIаш дар.

— Из-м иштта чIоагIа баркал ала дезаш гIулакх дац, аз беш бар Iаьдала болх ба паччахьалкхен машинаца, моллагIча таксиста кхоачашде деза декхар да аз кхоачашдеш дар, — аьлар Ваха Абдул-Вахабовича. — Хьо цхьан моттиге латтарах хьахургьяц паччахьалкхен план, — яха дешаш тIатехар цо ше аьннача дешашта.

Вахас беча балхах лаьца уж санна дола масалаш яхы дуккха а доаладе йиш я. Шийна духьала нийсбеннача пассажирашта ма хетта дика, культурно гIулакх дар шийн сийлен декхар лоархI цо. Цудухьа Вахийна баркал яхаш дукха наьхаташ ух из къахьегаш волча пассажирски транспорта Грозненски производственни объединене кулгалхошка. Цхьабакъда, цига из къахьегаш волча кхойтта шера пассажираш цунна леткъаш цхьа наьхат кхаьчадац укхаза.

Вахас гIулакх даьча Махачкале яхача цхьан пассажира язду укх тайпара: «Вийса яха ха яр со Грозне кхаьчар. Массехк такси мара яцар центральни автовокзале. Грознера дIааравоаллача бахаш бола сай гаргара нах болча кхача езаш яр со. ХIаьта со цига дIайига раьза волаш вацар цхьаькха таксист. Кхыча транспортаца йохалургйоацаш беза мухь а бар сога. Цига со латташ дукха юкъ яалехьа хьатIаттар ха яхаш вола таксист тIавола керда автомашина. Сай гаргарча нахах дIатехар со цо, согара мухь дIачубахьа новкъостал а дир сона цо. ТIаккха со Iаьне а ла Iаьча шийн тайпан цIи а шийн цIи а хьайовзийтар сона Вахас. Аз дехар ду объединене кулгалхошка Сукиев Вахийна моральни а материальни а поощрени а еш, баркал алар» яхаш яздора пассажирка.

Ше кхоачашдеза вартвоаца декхар кхоачашдеш вале а иштта шийн адресах денача кьаьхатах довзал ду Вахас дега чIоагIа тоам хул. Кхыча бесса дила йиш а яцар цуи гIулакхаш. Тхьо шу совгIа ха я коммунист яха сийдола цIи цо дедаю. Укх тIехьарча шерашка цехови партийни организаце секретара декхараш кхоачашдеш ва из. Массехк шера хиннав халкъа тIахьожама группа член волаш. Дуккхача хана дена ГАИ общественни инспектора декхараш кхоачашдеш хьавоагIа. Къахьегамен производственни дисциплина телхаерашца, пассажирашта культурно гIулакх ца дерашца шийн декхараш цIена кхоачаш ца дерашца машар болаш вац цехови партийни организаце вожа.

Объединенерча водителашта юкъе эггара лаккхагIчарех я цуи легкови такси балха араллара коэффициент. Цуи кертердар да ше тIаволча автомашина цо даим дика доал деш хилар. Iуйрийна-сайрийна хан-ханахьа тоха дезача кулг тох цо автомашинах. Бокъонца балха арахала мара ца вевеш шийн автомашина кийч а яь мара цIаводац Ваха. Цудухьа паччахьалкхен план 105—110 процент кхоачаш ца еш цхьа бутт дIабахийтац цо. ВорхI бетта задани тIехкхоачашъярах хIанзлехьа рапорт деннад Сукиев Вахас.

Цуи къахьегама толамаш белгал а доахаш дукха маьхера совгIаташ, ахчан премеш, сийлен грамоташ тийнай цхьоалагIча класса водителa. Авари йоацаш болх беш ва яха сийлен Знак а ул цуи наьхка тIа.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: водитель В. Сукиев.

И. ПЛИЕВА сурт.

Дукха болхлой бе Грозненски радиотехнически заводе шоай декхараш даим тIехкховчаш а деш, социалистически яхье хьалха латташ. Царех ца1 я литейщица Дудаева Люба. Цхьан ханна шии аппарата тIа болх беш я из. Цо къаьгга хьахьокх ший балхах тIехдика Люба кхеташ хилар. Цо хьаеш йола радиоприемникий корпусаш дикан тIехдикен мара хилац. Юкъера лаьрхIача ший сменни нормаш 120—130 процент кхоачаш ю Дудаева Любас.

СУРТА ТIА: литейщица коммунистически къахьегама ударник Л. Дудаева.

В. ДЗИСЯКА сурт.

Барт болча— беркат

Даим яхар санна гIишлон организацешта юкъе диагIлчарца лоархIаш хьайоагIарех я Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединенена чуйоагIа ремонтно-гIишлон управлени.

1982 шера цхьаккха бутт, квартал дIаяхийтанзар цо паччахьалкхен плани тIаийца социалистически декхари тIехкхоачаш ца деш.

Иштта дика хьокхамаш гойташ хьайоагIа из укх шера а. Старопромысловски района гIишлош еча организацешта юкъе социалистически яхье котъяьнарг лаьрхIай дIабахача ялх бетта яьча итогех РСУ коллектив. Цу юкъе генподрядагIа кхоачашдаь балхаш 112 проценти шоай хилаца дараш 104,6 проценти хилар. Капитальни гIишлош хьалъяра план 116,4 проценти, капитальни ремонт яра план 108,1 проценти кхоачашйир цар.

Сецо вIаштIехьдоалийт уж толамаш даха, аьнна даьча хаттара жоп а луш управлене начальника Будилов Борис Петровича дувц сона:

— Балха тIа дика толамаш доахийтар дукхагIча даькъе къахьегача наьха барт хилар да, партийни, профсоюзни, кхыча общественни организацеша наха юкъе бу кхетама болх лерттIа вIаштIехьбаьккха хилар а да. Социалистически яхьа керда формаш балха юкъехувлар, наьха моральни а материальни а хьаштаца дукха терко йича хьахул уж толамаш а, наьха балхашара безам совбаларга хьежжа.

Управлене, шоашкара масал эца мегаргдолаш дукха бригадаш, къаьст - къаьста нах ба. Царех лархIа мегаргьа хIанз октябрь бетта чутагIа къахьегаш йола Гойтамирова Аймане кулгалду отделочникий бригада. Укхаза шишца - кхоккха смежни говзал йолаш дукха мехкарий ба. Царна хов штукатурка е, кизгаш тоха, малярий балхаш де. 1978 шера дена РСУ цIаккха шийгара хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьайоагIарех я из бригада. ХIаьта цуи толамаш дукхагIча даькъе Аймане лерттIа болх вIаштIехьбаккха харех, хIара сага дег чу кхача харах тийша да. Иштта дика къахьегаш хиларца белгалъяьнай Кравенков Евгений Ивановича кулгалду слесарий - монтажникий бригада, Крамова кулгалду комплексни бригада, иштта кхыяраш. Цу бригадашкарча наьха хьинарах хьалъяь а яьха эксплуатаце дIаенна гIишлон объекташ дукха я. ХIаьта царех шиъ, «Нефтяник» яхача совхозера хьалхара теплични комплекси. Гойт-Кертера йовхала паропроводи йиллача ханал дукха хьалха хьалтьяьяьхар цу бригадаша.

Дуккхача моттигашка балхаш деш я РСУ коллектив. Цо хьалъю Мескер-Юрта химреагенташта лаьрхIа механизированни складской помещени, Старопромысловски районе Маяковске цIерагIча городонера дешара комбинат, Кирова цIерагIча культура ЦIенна капитальни ремонт ю, иштта кхычахьа балхаш ду.

Хьожаргда вай къахьегамен производственни дисциплинаца дувзаденна гIулакх РСУ мишта латт. Цу хаттара жоп луш управлене партбюро секретара Таранов Игорь Ивановича йовх: «Укх дIабахача ялх бетта виъ саго прогул яьй тха коллективе, хIаьта цхьа саг корта бохабу малар меларах балхара дIаваккха а вийзар тха. Дисциплина телхе ца яйтара доккха гIо ду тхова коллективе вIашагIъеллача профилактика совето. Цо лерттIа, боагтIача боареме наха юкъе шийн ханнахьа профилактически болх барах дикка кIезигъеннай дисциплина телхаеш нийслу моттигаш.

РСУ болх беш бола нах дукхагIча даькъе города гаьна йоацаш ядача юрташкара хьаккхувлаш ба. Цхьабакъда, из иштта дале а саг балха тIехьависа моттиг нийслац укхаза, хIана аьлча, нах хьаккхувла транспорт дика лоаттаю Грозненский Ташкалински УТТ-ша. Нийсса 7.30 минут аьлча балха моттигашка дIакхоачабу нах цу транспортни организацей водителаша. Массе хана иштта дикa лаьттадац из гIулакх. Кхо-биъ бутт хьалха 8 сахьат даьлча мара хьабоалабацар болхлой. ТIаккха уж балха моттигашка дIаоттале дикка ха йовра. Из теркаме а яйца РСУ кулгалхоша дехар дир транспортни организаце кулгалхошка. водителаша ах сахьат хьалха балха моттигашка нах хьаккхувла балар аьнна. Цар дехара гIулакхаца жоп делар транспортникаша.

Цхьаькха-м да РСУ кулгалхой сатем боабеш: Октябрьски Ташкалински УТТ-аша мовхьаш дIа-юха кхаьхьара йола транспорт, во лоаттаяр. Из бахьан долаш хийла кIир эшнача объекте ханнахьа дIанхьа вIаштIехьца доалаш дисад.

Кхачан программа кхоачашъеча а шоашкара доагIа даакъа юкъедахьа гIерташ ба управленера нах. ХIанзлехьа 11 тонн гIожа доакъар кийч а даь «Нефтяник» яхача совхозе дIадахьийтад цар. 3 гектар хулача лаьтта дIайийнай цу совхоза хьайбашта лаьрхIа хьажкIаш а. Дукха ха йоацаш 25 сагах латта бригада яхар царна овсар де, кулг тоха.

Болх беш санна дика салаIа а хов РСУ барттайнача коллективана. Укх аьхки хIанзале шозза Каспийски форда йисте салаIа баха хиннаб уж. ТIаккха шин дийнахьа дика се а леIа цIабаьккача кердача низаца дIадоладу цар аргIанара балха кIир.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

ЮРТИЙ СИБАТ ХУВЦАЛУ

Коммунистически парте, Советски паччахьалкхено даим йоакхо ю наьха вахара хьалаш денгара-денга тоадара.

КПСС ЦК майски, ноябрски (1982 ш.) Пленумаша чIоагIа бехкенхаже декхараш оттадаь промышленноста, юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка. ХIара советски саго хьинар, низ, хьакъал ца кхоеш къахьета деза парте планаш кхоачашъеча. ХIана аьлча, парте планаш халкъа планаш я. Уж тIаийцаш вай вахар тоадара, хоздара.

Сунженски района халкъа депутатий юрта а поселкойн а советаша ходдаша терко ю бахархой быта хьалашта. Район экономически, социально дегIаахара планага хьежжа юрташка, поселкашка хьалду нах чубаха цIенош, социкультбыта объекташ, нах баха моттигаш эрсайоахаш тоаю.

Халкъа депутатий райсовета исполкомо шийн заседанешка, сессешка ладувгI район социально - экономически дегIаахара плана кхоачашъяра беча балхага, цуи итогашка.

ИттагIча пятилетке Орджоникидзевскера станице хьалдаьд 4 этаж йола быта ЦIа, универмаг, общественни кхачан комбинат, шиъ шишша квартираш йола цIенош. Галашка хьайиллай кхачан тика. Серноводске — аптека, универмаг. Нестеровске—аптека, культура ЦIа.

Хозлуш, тоалуш латт юрташ цхьайттагIча пятилетке а. Райцентре хьалъяьй 140 бера лаьрхIа детсад, 18 квартира йола цIа. Арштыхьаьй 320 моттиг йола школа, клуб. Карабулаке 70 дезалаш кердача квартирашка баха хайшаб. Тахан ала йиш я районе геттара сагота квартираш эшаш хIама дац аьнна.

Исполкомаша теркам бу улицаш цIена хилара, цигара кхалаж хан - ханнахьа дIаккхаьара, наьха бытови хьашташ кхоачашдеча учрежденей болх лерттIа вIаштIехьбаккхара.

Сунженски районе я Орджоникидзевски Галашкен шиъ районни, 5 участковни больницаш, фельдшерско-акушерски пункташ, скори помощь. Къахьегамхошта дарба деш ба лакха квалификаца йола лораш, хIаьта царех дукхагIа бараш моттигера а ба. Амма районе дизза гIулакх дулац уназоцта. Райцентре хьалъяьза яргъяц кхы цхьаькха а больница.

Тахан, къахьегамхой бераш дерригаш детсадашка да, цига дIа ца эцаш цхьаккха дисадац. ТIаккха дешархошта ананеш Iоее лерттIа хьалаш хьаккхелад.

Шоашта цIенош де безам болчарна исполкомо лаьтта ду. Райисполкома архитектурни группас проектно-сметни документаца оттаю. ХIаьта ахча эшачарна 2 эзар сом ссуда, исполкомо царна цемент, шифер, хьу, кхийола материалаш лу.

Райисполкомо предприятей, колхозий кулгалхошта тIадиллад къахьегамхошта болх бе а салаIа а лерттIа хьалаш хьакхоллар.

ЦхьадолчаI боахамашка дикка терко ю куакъара дувнакъала балхаш эттача дахара. Шеча уголокашка кердадолу журналаш, газеташ, шахматаш, шашкаш, телевизор, проигрыватель, пластинкаш хилийтара. Райисполкома культура отдело тIахьожаш лоаттабу массе клубашка дикахIа дола фильмаш хьоккара, художественни самодеятельносташ вIашагIйохкара, сакъердаме мероприятеш кийчъяра. Къаьстта терко ю ахкан замалахьа кхай тIа хан-ханнахьа агитбригадаш на концерташ гойтара.

Пайда луш долча боахамашта, оранизацешта дала дергдоаца хIама санна тIадожадьд къонача болхлой къаьстта йоахо елга. Бакъда, из дац кхычар а цу деша йоахо е лгIац яхилга. Царна эша спортинвентарь, музыкальни инструменташ эша, бе-бе ансамблаш хьаккхолла гIо ду.

Къахьегамхошта болх бе а салаIа а лерттIа хьалаш хьаккхоллара гIулакх къаьстта дика латт XX партсъезда цIерагIча колхое. Укхаза № 3 йолча шурий фермерча наха къахьегара а салаIара а доагIа хьалаш хьадара дерригa а даьд. Корпусаш цIена, йIайха, паргIата я. Полаш а эша механизаци. Шеча уголоке библиотека, бебе бос бола телевизор, проигрыватель я. Доярках скотникашта гIулакхаш лоаттаду районни бытокомбината комплексни приемни пункто, медицински профилакторе.

Из опыт тхо йоазийташ да кхыча боахамашка, гIо ду из шерра йоаржара.

Дукха болх баьб депутаташ, активисташ наьха хьашташ кхоачашдеш, район социально - экономически дегIайоалеш. Амма долаш да кхоачамбоацараш а. Цхьацхьолча организацешка, колхозашка талмаста леладу наха бахача эша хьалаш хьаделга. Мукъача хана салаIа хьалаш хьаккхоллац. Бизза пайда эцац йолаш йолча торонех.

Райбыткомбинато де ма дезза кхоачашдац шийн декхараш. Соакха 97,4 эзар сома бытови гIулакхаш ца деш дисад бахархошта. Цхьайолча юрташка хьаеллалза я комплексни приемни пункташ. Из бахьан долаш наьха райцентре аха беза цхьацца лоадам боаца гIулакх а нIце. Цул совгIа, массанахьа дика а ханнахьа а кхоачашдац наьха заказаш.

Тхона довз тхоай кхоачамбоацараш. Уж дIадахара наькъашта уйла еш я районни парторганизаци, райисполком, депутаташ.

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленуме аьлар: «Советски наьха вахара хьашташ кхоачашделга, вай парте дIадеха лоархIаме программни гIулакх хила а хиннад, хIана долаш а да». Из къаьгта гуш да тха районе бахача наьха вахарга хьежача.

И. АЛБАКОВА,

Сунженски райисполкома председатела заместитель.

Пордзоп дехьара

КАМПУЧИ. Тайп-тайпара бесаш дола кIадаш арахец Кампонгчамерча текстильни фабрика — мехка йоккхагIъярех йолчо.

Полпотовски режим йолча шерашка станокаш, тайп-тайпара оборудовани йохаьяр, укхаза лакха говзал йола бIаьш болхлойн инженераши боабаьб концлагерашка. Мохк мукъабаьккхачул тIехьагIа 1300 болхлочох юкъацIавенав 320 саг. Дени-буси 10—12 сахьата болх а беш цар вIаштIехьдаьнад мехка чIоагIа эшаш йола производство юхаметтаоттае. 1980 шера январе фабрика арахийцар наха чIоагIа къердаш йола эггара хьалхара продукци.

Тахан Кампонгчамера фабрика хIанзарча ханара текстильни предприяти а хинна дIаэттай. 1982 шера предприяте арахийцад цхьа миллион метр совгIа кIадаш.

СУРТА ТIА: предприяте цхьан цехе.

В. ХРИСТОФОРОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ЧЕХОСЛОВАКИ: ХАЛОНАШ ЛАЙНА ЛАЬТТА

Корсамен тасан доккхий хенаш тIа а дагIаш болча лоамаш йовхашкарча шерача къухьа тIа хьалъэттай ахкай цIеноши лоа санна кIайча топпара кирпичех даь цIеноши а долаш фаьлаца ювцараш санна йола хоза посолок. Цунна лоаллаха я аьшка пхьоале чуйола лохо гIишлои хиво кхестаю хьайреи. Цу массанел лакхагIа урагIдаха дагIа ахкаех даьча киназа бовхьаш. Поселок хьаьий Сводник яхача городе украински культура цу моттигерча Музее. ДукхагIчар массехк бIаь шераш а долаш дола уж халкъа архитектура уникальни памятникаш денад укхаза словакашца цхьана бахаш украинцех бола нах а болаш йолча Малхбоален Словакерча дуккхача юрташкарен городашкарен.

Ма талант йолаш а хинаб-их алхха дагарашца хоза цIеноши кинзаши хьалдаь бола мастераш. Словаке уж къаьна гIишлош тIехьенна лаьрхIа лоресш хилар дика да. Вокх оагIора, цу цIеношка а хинна, украински культура Музее гIолла а лийкна араваьлча бокъонца теш хьо эггара хьалха цу хозача прикарпатски крае баха хайшача украинций вахар сов хала хинна хиларах, уж мел къе баьхаб, мел социальни Iоткъам а къаманге бахьаш хинна бала а царна тIалатьтаб. Массехк тайпарча мохи дIалийцача наха боабаьб укхаза баьха нах. хIалакбаьб уж цу бIаьш шераш чулаьцача хана, мел реакционни правителаш гIийртаб бахархой шоай халкъо кхеллача къаьстта шийн тайпара йолча культурах баха, шоай наьна мотт ца бувцийташ совцабе! Карпата босешка дIакхаьчай Мамая гIаьр. цул тIехьагIа, турпий янычарий полчишаш а Дукхаза лаьттад массехк княжествени паччахьалкхени доазош вIашка оттача ядача цу районашка феодальни тIемаш, вIаши деш дола довнаш. Дуккхача хана хиннаб уж габсбургски империе Iоткъама кIал.

Шоай знанешка а низага а хьежжа бе боах ца хилар бахьан долаш а къамаца инкарло йолаш шоашта низаш дари социальни Iоткъам тIалоаттабари бахьан долаш а моттигерча интеллигенце дуккха викалаш Россе дIаухар. Россецара безам Пряшевщинерча, иштта я цу края цIи. украинций мел бокхи бар хьахьокх моттигерча яздархошен просветителашен. цу даькъе А. В. Духновичи А. И. Павловичи санна болча цIи хезараша а, шоай произведенеш эрсий меттала яхьеш хинна хиларо. Iаьдалаша бокъо елча, эрсий меттала арадувлар газеташи альманахаши. Из ир украинцашта низагIа е гIийртача ассимиляцена еш хиннача духьален формаех ца1. Амма гIулакх ишта лаьттача хана а бувцаш а дегIаухаш а бар украински мотт, надеш дар иллеш, былинаш, фаьлгаш.

— Из халкъа мотт бокъонца йола уникальни а мах баь варгвоаца а цу края гаиз яр ала йиш йолаш да, — аьлар сога музея директора И. И. Русинкос. — Укхаза, шаьрача уллача дуненах довкъашен листача хьунашен дIакъоастаяьча лоамаи юрташка, хIанз а долаш да Ярослава Мудре хана вай даьша бийцача бокъонца болча Древни Русе метта дуккха дешаши оборотий формаши.

Укхазарча украинций вахар кIоаргагIа ме довз. дукхагIа сий де а волалу чIоагIа безам тIа а бода цар самалашта, атта ца хиннача кхела, леладиьча революционни гIулакхашта. Укхаза Прешове хиннай 1919 шера Сийлахь - боккхача Октябрен, Венгре хиннача пролетарски революцен влияниегIа хьахиначa Словакин Советски Республика центр. ХIаьта фашизмо Европе наступлени йолаьча баьдечен мюнхенски диктатен хана, Чехословаки шийн мукъагIа хургйоацача аьккхача хана. эзараш боли хортистски Венгрен словацки марионеточни паччахьалкхенен кара баха ловш ца хинна закарпатски украинцаш Советски Союзе хьабаьхкар. ТIехьагIа цу хана СССР нийсбеннача чехаццен словакашцен цхьана советски тIемахой мугIарашта юкъе а йолаш Соколов, Киев, Белая Церковь яхача городашка юхе тIемаш деш шоай сий даьккхача Чехословацки къаьсттача батальона, цул тIехьагIа бригадана, тIаккха корпуса юкъебахар. ХIаьта Дукельски дукъа тIарча Калинов яхача юрта юххера дIадоладелар чехословацки лаьтта фашистски Iазапах мукъадаккхара тIемаш. Укхаза, Свидникана гаьна йоацаш я Лидица кхел а эзараш йолча советски юртийнчунна тара нийсъенна фашисташа йоагаь а хIалакъяь а йола Тонаик яха юрт.

ХIана из юрт юхаметтаоттаьй, хIаьта тIом хьалехьа ше хинначул дукха хозагIа а я. Йовзаргйоацаш хувцаеннай словакашцен чехашцен цхьана украинцаш а бахаш йолча социалистически Чехословаке цу края ерригa городаши юрташи.

ТIом сецачул тIехьагIа, ерригача Чехословаке а санна, керда гIуланхаш доладеннад укхаза доккхийча а кагийча а къаманашта юкъе. Коммунистически партен халкъа Iаьдалов де мел дезар даьд, дуккхача бIаьшеренашка цуьна яьча эксплуатаце йохаьйн тIемо хIалакъяьй хинна из край дийнъяра меттел экономикен культурен дегIаяра даькъе мехка кхыча районашца дIанийсъяра а.

Духхьал дегIалъхкан хозьенен Iийнаца Свидник, Гуммане, Снина, Медзилаборце. Хувцаеннай цига бахача наькха кхели вахари. Къеча ахархой, жа Iуй, хьу хьокхаш хиннарий берехи, цар тIехьенехи машинагIъераш, химикаш, металлургаш, электротехникаш хиннаб. Цига промышленни технически прогрессо даькхача толамашта тешал ду Прешове роботаш арахецаш йола Iилма - производственни объединени хьаяь хиларо.

Хьахиннай укхаза керда интеллигенци а, чIоагIа дегIаенай культурен искусствои. Нагахьа санна тIом хьалехьарча Чехословаке (Австро- Венгри вIалла ца яйнача а) Iаьдалаша кхыметтел юкхьерча школе а наьна мотт цхьаккха дича а хьехийташ хинна беце, хIанз укхаза хьаьча украинций къахьегамхой Культурни союзо арадоах украински меттала газет, журналаш, альманахаш, вIашагIдехк массови фольклорни, музыкальни, литературни кIейш. Прешове болх беш да украински профессиональни Драматически театр, хьаьвй халкъа хор, итташ йола самодеятельни ансамблаш. ЧССР вузашка дешаш ва 500 гаргга украински къамах вола студент. ЧССР моттигерча а Ланхерча а Iаьдала органашка херна ба 2000 саг совгIа украинцаш.

Цу крае чIоагIа сий ду шоаш фашизма Iазапах мукъабаьхача советски а чехословацки а тIемахой. Свиднике, Дукельски дукъа тIа, Калинове, итташ йолча кхыча городашка тIем тIа байнарашта дегIа да бронзови памятникаш, лаьрхIача постаменташ тIа дIаоттальй тIема ханара советски танкаш, йоккхий топаш, легендарни «Катюшаш». Цу памятникий йоакхо ю массане а — берашa а кхийнараша а. Ахна чакхдаллалца дадаш хул царна юххе ара тIадувла зизаш. Цу кралиа, берригача мехка а санна, цIаккха а бицлургбац мохк фашистех мукъабаьккхараш, хIана аьлча Чехословакена паргIатон машари бена ца Iеш, мехка керда вахар, социализмага бода никъ хьабийллаб цар. ХIаьта мехко даьха а даьхад цу новкъа бодаш дерригача чехословацки халкъо доккхал деш дола толамаш. ЧССР гражданаш пражски метрох, атомни электростанцех, кердача городех, автострадех доккхал даь Iац, цар доккхал ду цхьан хана сагIа дехача кхаьча хиннача, хIаьта хIанз оаз теха беш санна тоаенначa а края долча а. массаза ше хиннача бесса шийн тайпара йолча а Пряшевщинах.

Александр КОНДРАШОВ, ТАСС корр.

Прага.

КЕРДАДАРАШ ЮКЪЕДОАЛАДЕШ

ЦхьайттагIча пятилетка планаши заданеши ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа шерра яхь а йоаржаль къахьийгача тха комбината коллективо 15 декабре 1982 шера план кхоачашйир, планал совгIа ара а хийца маьхалъяьккхар 708 эзар сома продукци. Къахьегама овсарле а лаккхъеннай коллективе 103,4 процентага кхоачаш, арахецача продукцега дIабода мах шера 16,7 эзар сома кIезигбеннаб. Коллективо чIоагIа теркам тIаухийт эIамигачун а доккхачун а кхом бара, дIадахача шера 2,5 эзар сома бийдали материалаши кхойир оаха.

Белгалдаккха дезаш да, республикански социалистически яхье даакъа лоацаш йолча тха коллективо дIадахача шера йиъе квартале призовой моттигаш яьхар.

Толамаш доахаш хьайоагIа тха коллектив карарча шера а, 22-ча июне продукци арахецарен из маьхалъяьккхарен ах шера план кхоачашъяьй комбината коллективо, хIаьта планал совгIа ах шера арахийцай 612 эзар сома маьха продукци.

Социалистически яхье а продукци арахецача а толамаш даха тхона гIо деради шоай къахьегам цIенхаштта вIаштIехьбоахараши швейни колбасни изделей цехай коллективаш я. Уж коллективаш массайола халонаш эша а яь, майрра толамашка йолхаш я. ХIана цар къахьег карарча шера август бетта чутагIа.

Арахецаш йолча продукце ассортимент шерьярен производства объем йоккхагIа хилийтарен духьа дукха балхаш даьд комбинате производствана механизаци автоматизаци яра даькъе.

Керда хьалъяь а яьха эксплуатаце дIаеннай аьшка сеткаш, наIарийи корийи санатIаш арахецен бекхагIа изделеш хьаюи цехаш, цар шера арахецда лаьрхIад 1300 эзар сома маьха продукци. Пусконаладочни балхаш чакхдаьха а даьнна болх бе йолаеннай 0,7 литр чуйодача шушашка чхьагIар чудотташ йола автоматически линиш. Иштта капитальни ремонт а яь дика тоаяьй корта бохабеш доаца хиши чхьагIари арахецаш йола къаьна линеш.

Комбинате тоъаш яцар холодильни установкаш, цу гIулакхо новкъарло йора кхачан товараш арахецача, хIана аьлча, ахкан замалахьа уж талха тарлу латташ кIезиг-дукха ха яьлча, къаьстта мерза хиш. ХIаьта карарча хана корта бохабеш доаца маларaш арахецача цехе шиъ керда холодильни установкаш оттаьй 900 эзар килокалори - сахьат овсарле а йолаш. Комбината котельне хий цIендеш йола блок хийцай. Цу ерригa чаккъяьхача мероприятешa хIанзле шоаех хиннар хьагойтад.

Карара шу дIадоладелчахьа оаха арахецa доладаьд кердача тайпара дола наIарийи корийи санатIаш, аьшка сеткаш, тийгача хIамашта тIахьерчаду пледаш, искусственни бекха лоаца полтош. Дуккьал дIадахача ах шера 682 эзар сома из продукци ара а хийца маьхалъяьккхай оаха.

Иштта дукхагIа хиннай арахецаш йола кхачан продукци а. Корта бохабеш доаца малараш арахецача цехе дукка болх баьб моккьаш контейнерашпа дIа-юха кхахьара тIадерзадаь, автоматически линей болх тоабаьб, 15 тайпара корта бохабеш доаца малараш арахеца вIаштIехьдоал тха хIанз, юрта баха нах мел эша цу тайпара малараша Iалашбе торо я тха.

Карарча хана кондитерски цехе 7 тайпара прияникаш арахец оаха, хIанз балхаш деш латт цу цехе кайда шер а яь штучни кондитерски изделеш — ольгаш, кексаш «Тульски» яраш санна йола прияникаш арахецаргйола оборудовани оттаергйолаш.

ДIадахача ах шера комбината коллективо 139 тонн марша изделеш арахийцай, планагIа 125 тонн мара ца йоагIача, уж да «Минская» яхар, говра, устагIан, бежан дулхах даь маршаш. ЦхьайттагIча пятилетке оаха лерхI тхоай йолаш йола маьйдаш шерьен чIоагIа докъадаьи бийдо докъадаьи маршаш арахецаргйола оборудовани оттаен.

Комбинато доахаш дола толамаш шин-шерIа хьахиннадац. Дика вIаштIехьдаьха да тхо долча цехашта юкъе социалистически яхь леладара гIулакхаш. Дlаяхача шин кварталагIа карара кара тела ЦIе байракх а луш хьалхара моттиг хьожайир швейни цеха коллективана, цу цеха мастераша Г. И. Айриевоа, С. Дукаевен маькарло а хьинар а да из толам баккха гIо даьр.

Комбината коллективе дукха ба хьаьнала, низ а хьинар а долаш къахьегераш. Церех ба производстве хьалха латташ бола В. Старедубцева, М. Ганаева, Э. Магомадова, З. Магомадова, иштта кхыбараш.

ДIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьега а толамаш даха а дага да тхо.

З. ДАДАГОВ,

Респотребсоюза производствени комбината директор.

Сакъердаме дІахьу бераша шоай салаІаре ахка ЧІишкарча «Зорька» яхача пионерски лагере. Цар чакхйоах сакъердаме походаш, къахьегамхошца, тІема ветеранашца вІашагІкхетараш, илле, халхара конкурсаш, фестивалаш.

СУРТА ТІА: Наькъашка ледара боккъонех йолча ихьашка толаш хинна «Пешеход» яхача отрядера бераш.

В. ДЗИСЯКА сурт.

Школаша оарц дех

Малгобекски района школашка ремонтни балхаш мичахьа кхаьчад, малагІа кхоачамбоацараш нийслу цу лостамагІа беча балха, шоай ханнахьа бераш тІаэца кийча хургйий-те школаш? Цу хаттараштта жоп дала бсзам болаш вахар со цу районе.

Ховш ма хиллара, ерригача школашка деш дола балхаш чакхдаьнна хила деза 15 августе хьатІаотташ, хІана аьлча, цу хана балха арабоал хьехархой, хІаьта ремонт йоацаш а эзар гІулакх хул бераш доагІача тайпара тІаэцара де дезаш.

Из дика кхетадеш болчох тара бвр Малгобекерча № 3 йолча юкъерча школе. Басараш хьекха, кІираш теха, тоха деза кулг теха хоза лостам болаш яр школе. Уж балхаш деш, хиннай ворхІтехничка. Уж дукха беце а шоай ханнахьа ремонтни балхаш дІадоладарах хаиахьа чакх а баьннаб.

Иштта балхаш чакхдовла доахк № 4 йолча школе-интернате а. ХІара кабинет, палата кийча я тахан а бераш тІаэца, хІаьта уйче кІира теха, басар хьекха яьлча дерригa балхаш даь доал.

— Цу балхашта массехк ди мара дезац тхона, — аьлар интерната директора Б. Льянова. — Август бутт болалуш интернат бераш тІаэца кийча хургья.

ЦаІ да белгалдаккха дезаш: цу шин школе ийна хьекха басараш геттара бос боацаш, бераш деша даьхна хьал-Іо доладелча хьекхадий ховргдоацаш, топпара бос болаш хилар. Цун бахьан довзийтар тхона В. Льянова. Интерната хьадена басар чухиннача вьшка бешиа чу Іочухьежача бешка нхоалагІа давкъа хилыл юхакъаьста гІоа яр. Грознерча химзавода кулгалхоша, болхлоша увла е мегаргдолаш хІама да из.

Ремонтни балхашта шоай ханнахьа оарцагІбаьннача школа кулгалхошта, болхлошта, юкъе эггара хьалха шІа йикха еза Инаркъерча № 13 йолча юкъерча школа болхлой (дир. М. А. Картоева). Школа чухьа де мел деза балхаш даь дазьинад цхьан спортивни залагара дІвийккхача. ХІаьта хьадаь балхаш хоза дарах сапаргІатдоал школе дІачуваьнначун. ТІаккха малагІча хьала тІа я спортивни зал? Воча хьала тІа я аьлча нийса хургда. Из иштта хилара школа кулгалхочун, болхлой дукха бехк болаш а дац. Арахьара спортзала цхьа пен тхов тІара хий ІотІвахарах кирпишк еша а еша Іохарца болабеннаб. ХІаьта из нийсса ех хІана бац аьнна, Іо а хоарцабаь юха хьалботта белаш ба. Из хий ІотІаухаргдоацаш тхов тоабе мегацарий ханнахьа?

— Малгобекерча РСУ болхлоша шоэза тоабаьбар из тхов, бакъда, во тоабарах хий хІаьта а ІотІанхад, — йоах горопо заведующе А. Д. Алироева.

— Из пен тоабайта тха лхаш горисполкома председатела заместителата В. С. Заикинайга, РСУ начальникага Ю. А. Загиевга масайтта за дехарийла ихай со, — йоах школа директора Картоевас. — ХІаьта хІанз тоабергба аьннад.

Тоабергба алар пайдана дац, хІана а болх дІаболабаь ца хилча, дІаболабара эша кхоачам хьатІабена Іоттабаь ца хилча.

Цхьабола школа кулгалхой, болхлой шоай тахан де дезар кхоачонга дехкаш хул, тІеххьара ди хьатІаоттадча хІама ца деш багІаш. Цу тайпарча кулгалхоех, болхлоех тара хийттар сона № 20 йолча юкъерчен (дир. С. Г. Зосим) № 23 йолча бархІшерарчен (дир. М. Т. Яндиев), школашка болх бераш.

Ювцаш йола школа хьаль итт шу да.

— Хьайича денз догІа дийлхача подвал ийзе хий отт тхона, — йоах завхоза Т. Д. Узиева.

Подвала чу латта а латтар гонга кхаччалца хІана дац аьнна хий. Из иштта латтар кхераме да школа лард Іоталера, школа помещени йохара.

— Тха шеф я бурув деттара балхий управлени, цо гІо дергда аьнна тхона из хий чу ца лелхийташ соцаде, — йоах Узиева.

ГІо дергда аьина дале, хий хІанз а хІана латт подвала чу, из хий подвала чу хьавоаш дола-м итт шу ма даьннадий? Хих йохкалуш латт Іовхал доаттаеча система турбаш а.

Школа из хьал хоеш дийте горопо болхлошта? Дика хов.

— Цун де хІама долаш дац тхо, — йоах А. Д. Алироева.

Цар де хІама деце а хиво-м хьадергда шийдар.

Геттара а во сурт дар № 23 йолча бархІшерарча школе сона бІаргадайнар. Іай денз ши класс яьга а яьга, тІера тхов а боацаш латташ я, кулг тоханза. Хеталу иштта во сурт долча школа болхлой тІатеІІа болх беш, школа дешара шу дІадоладаларга кийчъеш хила бела аьнна. Бакъда, кхайке хаза сег вацар школа йисте, боккха чІега уллар наІарах. Школа ши-шегІа тоаяларга сатувсаш волчох тара ва директор М. Т. Яндиев.

Иседахерча № 25 йолча бархІшерарча школе кІираш техай, басараш хьекхад. ХІаьта тховнеш тІа йоккхий Іатташ латт. Из да белача тховнах чанхдуваш Іочунха хий. Цкъа хьалхагІа тхоя тоабаь хиннабаларе бакъахьа бар цу школе а. Де дезаш кІеэнга балхаш деце а, ихьа хаьхо мара саг вацар школа коа.

— Эггара дукхагІа низаш эша школа я тха № 18 йола юкъера школа, — аьлар А. Д. Алироева. — Цу школе капитальни ремонт еш я. «Чечингкоммунпроекто» оттальча сметагІа цига ремонт яра эшаш яр 53 кубически метр хьу, 800 квадратни метр линолеум, 2080 квадратни метр кизга. ХІаьта цу школа 23 квадратни метр мара хьу еннаяц, цхьа бІаьг кизга кхаьчабац хІанз а, линолеум вІалла дургья аьнна догдоахилга а дац. Из дерригa ховш да республика просвещене министерствана. Деш гІо дац.

Иштта кхоачамбоацаш хьаеш латта ремонт массехк шу даьлча яьйий ховш хургьяц. Школа юха а ший ден тІа ІотІагІоргья. Капитальни ремонт е лаьрхІа хилча, йоагГІача тайпара хьайича бакъахьа яр-кх.

Вайна гуш ма хиллара, кІезига балхаш дац Малгобекски школашка хІаначул тІехьагІа де дезараш. Писар дукха ха яц. Цудухьа горопо, просвещене министерства, хІара школа оарцагІъяла еза бераш деша доагІаш школаш тоаль хилийтара.

Алхха ремонт яр хинна Іац школаш кердача дешара шерага кайтъяр. Цул совгІа, уж ханнахьа Іеланъе еза хьехархоица, дешара учебникашца.

— ЗІамагІйолча классашка дешача бераштa лаьрхІа дола книжкаш школашка кхаьчад, хІаьта йоккхагІйолча классашкарча дешархошта эша учебникаш хьакъоастадаь да, хьала мара ца дезаш, — аьлар горопо заведующе. — ХІаьта хьехархой а тоъаш моттигаш а я тха. Кхаь Ачалкхенашкарча школашка тоъаш бац математикаш, уж кхоъ веза цига, эшаш ва ши физик. Доазол арахьарча халкъий метташ хьеха хьехархой дукхагІча школашка боацаш ба.

Цу деша йоакхо ергьа аьнна хет республика просвещене министерства.

С. АРЧАКОВ,
«Сердало» газета спец. корр.

Хьалхара спорта мастер

Тульски областа Новомосковски яхача городе хилар маІача цаха юкъера шашкаех йола РСФСР ахфинал. Цун юкъе даакъа лаьцар гІорбаьннача СССР спорта мастераша В. Иванова, А. Иванова, А. Макаренкова. Цу яхьашка дика толамаш даьхар вай республикерча «Урожай» яхача ДСО чувоагІача СССР спорта мастерала кандидата Магомадов Абос.

Цига Калугера А. Иванов мара шийл толаш ца хулийташ вай мехкахочо шоллагІа моттиг йоаххь, эггара хьалха кхоачашъю СССР спорта мастера норма.

Из ва нохчех, гІалгІайх хьабаьннача цаха юкъе эггара хьалхара шашкаех вола спорта мастер. Август бетта Магомадов даакъа лоацаш хургва город Волгодонске хургйолча шашкаех йолча РСФСР финальни яхьашка.

В. ДЕМЧЕНКО,
шашкаех вола СССР спорта мастерала кандидат.

Болх беш я турбаш хотташ йола комплекс «Север-1»

Уренгой - Помары - Ужгород яха газопровод юллача трасса тІа шерра юкъейоалаь я керда турбаш хетташ йола техника. «Север-1» — лелаш йола электроконтактни хоттораш дара йолча механизмай комплекс ший технически горзва лакха хиларца эггара цун хьалха латтарех я.

Комплекс хьаяраш я Е. О. Патона цІерагІа йола кисвски электролоторий Институт, лаьрххІа из болх беш йола «Газстроймашина» конструкторски бюрои магистральни наькъашка турбаш ехваш йола Ерригсоюзни Іилма-тохкама институти.

Машино болх укх тайпара бу: электрически тока ІотІкъамах турбай юхьигаш йІоах а лу лала а лал. ТІаккха механизмо нийца вІашкатоІаю уж. Турбаш хоттолу. Хоттара ок ши-шегІа хьалул, керттера хоттара ІотІкъама параметраш хьалххегІа еппача программах хувцалу.

Цхьан сахьата агрегато ялх е бархІ стык вІашагІхотт. Из массел бола болх кулгашца беш хилча квалифицированни волча сварщика кІира ха езар. Хотторий процессана урхал деча автоматизаци хотторий режимашка хьежача контролов вІаштІехьдоакк тІехдика хоттораш хилийтар. Цу тайпара болх беш йолча хотторий установкаша цкъа е шоэза лаккъю балха темп магистрала турбаш ехкача хана.

Газен мехкдаьттан трассаш ехкаш болчар лакха мах бу кердача хоттораш деча агрегатай, балха темп лакхъялар е хьабаь болх дикагІа хилар бІхьан хинна Іац из. Установкаша дикка аттагІа хилийтад болхлошта къахьега.

Советски хоттораш деш йола техника дика хизар белгалдаьд кхыча пачхьалкхений специалисташа а. Комплекс «Север-1» араяха бакъо луш йола лицензеш ийцай США-и Японеи фирмаша.

ТРУТНЕВ Александр. (АПН).

АВТОКЛУБАШ — КХАШКАРЧА БРИГАДАШКА

Балха яьча анализо дІахьоких, республика автоклубаша 1982 шера юрташка 7566 массови гІулакх даь хилар. Цу даькъе йийша лекци 5314 я, деина концерт — 1400. Цул совгІа, чакхъяьхай дукха тематически салаІара сайренаш, дІа-юха лелача кинолекторей заиятеш, кхыйола мероприятеш.

КПСС XXVI съезда решеней маІан а лоаркІам а къахьегамхошта кІоаргга дІабовзийтара, парте съездо а цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумаша а хьалхашка уттадаь декхараш кхоачашдара юрташкара къахьегамхой оарцагІбахара тІабераза-баьбар Нохкай-Юрта райопа культура отдела автоклубай болх. КПСС XXVI съезда решенешта, XI пятилетка 3-ча шера декхараштa, пропаганда яра, экономически юртбоахамен знанеш йоаржайра тІаберзабаьча лекциоши балха юкъе хьинаре даакъа лаьцар района партийни, советски, боахама кулгалдеча балхахоша, «Знание» яхача общества лектораша, культура, халкъа образоване, унахцІено лораяра балхахоша.

Нохкай-Юрта района культура отдела автоклубаша юкъарчал доацаш производствени участкашка, хьайбаш леладеча комплексашка, гаьшарча даьгІенашка, кагий нах бахача моттигашка ду юртара къахьегамхой культурни хьашташ Іалашдара тІадерзадаь балхаш. Лоацца аьлча, автоклубаш геттара каст-каста хул культура стационарни учреждененаш йоацача моттигашка. Цар программаш тІа хул лекторий выступленеш, кинофильмаш, художественни самодеятельноста концерташ, сайренаш-портреташ елга, устии журналаш чакхдоахилга, къахьегама хьоихамий стендаш кийчъяр, листокаш-молнеш арахецар, кхыдараш. Цар программаш йийца а йийце тІанйю автоклубий общественни советаша, балха планий, маршрутий графика хьакъехьа дагабуьл КПСС РК пропаганди-агитацеи отделаца, чІоагІъю райисполкома. Цу районерча хІара автоклуба гІулакх де хоадаь шиі зона я, из йиш хулийт ерригача производствени участкашка гІулакх дІакхачийта. ВорхІе а автоклубе болх дика бу. ХІаьта а къаьстта дикагІа бу болх заведующеш Т. Х. Хамидови М. Ю. Алиханови волча №№ 2, 5 йолча автоклубаша.

ХІаьта массанел дикагІа лоархІаш я А. Ясаков керто латта № 1 йола автоклуб. 25 шу да цига болх беш из вола. Шиі гІулакх дика довзал ва. Цун автоклубо гІулакх деш я Шерипова, Калинина, Гагарина, В. И. Ленина цІерагІа йола колхозаш. Жданова цІерагІчея «Заветы Ильича» яхачен колхозий лоаматкара доахан дежа моттигаш. СадоІача сахьаташка кхаин хьайбаши леладерий йиш я керда газеташи журналаши деша, шахматехи шашкаехи ловза, дІаяздаьча концерташка ладувгІа, агитбригадай выступленешна хьажа, лекцешкеи беседашкеи ладувгІа, художествении а документальни а кинофильмашка хьежа.

Автоклубашша каст-каста ух производственни участкашка лекцеш еша: культура отдела заведующи С. Дадов, района халкъа тІахьожама комитета председатель Х. Хамидов, газета редактора заместитель А. Тихомиров, школа директор Р. Арсалиев, ВЛКСМ РК хьалхара секретарь Асталов, кхыбараш.

Лекциони пропаганда чІоагІа теркам тІаухийт — парте XXVI съезда, цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш шерра дІайовзийтара.

Агитбригада кийчлуча хана, хьайбаш леладерашта хьалхашка выступлени ю лектора. Лекцей керттера темаш я «КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленум», «Юрта боахама коталонаши цун дегІвахари», «ДукхагІа арахецаргьа вай хьайбай продукташ», «Кхачан программа — машарен хІама кхолларен программа», «Ю. В. Андропова КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) июньски (1983 ш.) Пленумашка даь къамельаш», и. кх. дІ.

Тайп-тайпара да автоклубо ду гІулакхаш. Уж я тематически сайренаш, устии журналаш. «Сага сий къахьегамо доакх» яха сайре-портрет. Уж яр хьалха латтача хьайбаш леладечоа, Воадиагов Зутена, тхьамкхедечоа, Любов Байсара хетаь «Бригада сий—хьа сий» яха сайре, «Хаттарийн жоапий» сайре. «Фуй дина сектанство», «Сийле хийла производстве хьалхалаттарий», «Парте планаш — халкъа планаш», кхыдараш.

Автоклубий гойтара агитаце тематика укх тайпара я: «СССР халкъий доттагІал», «Іилмен ди», «Советски Социалистически республикай Союза — 60 шу», «XI пятилеткана эффективности дикали», «Интенсификаци — хьайбаш леладара керттера лостам», «КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъе», «Комсомол XI пятилетке», «Дулхен шурийн продукцена — лакха дикал», и. кх. дІ.

КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра къовсам а лоаттабеш, Нохкай-Юрта районни исполкома культура отдела № 1 йолча автоклубо, цхьайтталагІча пятилетка къахьегама вахта дІахо а хьош, укх тайпара социалистически декхараш тІаийцад: КПСС XXVI съезда решенешта шерра пропаганда елга дІахо дахьа, «1981 — 1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалце йолча юкъа а СССР экономически социальнии дегІаахара керттерча лостамашта» къаьстта теркам тІа а бохийташ. Юрташкарча къахьегамхошта гІулакх дара агитбригадаца 98 выезд е, 182 лекции доклади еша, 152 кинофильми киножурнали дІагойта, гойтара агитаце средстваш кердайен шерьен, 28 сайре-портрет е, автоклуб технически дикача хьала тІа хилийта.

Лектора оала дош, дика байт е интермеди, «Турпал уллув ва» «ХІара ди цІейнах тарде», «ДикагІбаранца дІаннйсле» яхараш санна дола устии журналаш, фильмаш гойтаро, хІаьта иштта культпросветбахха ерригача кхыча формаша хьаю къахьегама коллективашка дика нравственни климат, лакхъю къахьегама овсарле, чІоагІъю къахьегама дисциплина.

Л. УМАЛАТОВА.

Семенов Юлиана «ТАСС уполномочен заявить...» яхача повестагІа дола нйс серегІа латта телевизионни фильм даккха доладаьд Сухуме М. Горьке цІерагІча киностуде творчески группа.

Фильма режиссер-постановщик — Ленински комсомола преме лауреат Фокин Владимир, оператор — Клебанов Игорь.

ХьатІадоагІача шера сиигла бесача экранаш тІа хьахьожхаш хургдолча ленте керттера ролаш ловзаеш ба бовзаш бола советски артисташ Соломин Юрий, Кикабидзе Вахтанг, Куравлев Леонид. Кхдакхьаш Иоур, кхыбараш.

СУРТА ТІА: Грузински СССР халкъа артист Кикабидзе Вахтанг (юкъе латтар) фильме ЦРУ агента Джона Глэбба роль ловзаеш ва.

И. ЧОХОНИЛИДЗЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Бувзам тоссабеннаб

Традици а хилла дІаэттад укх тІеххьарча массехк шера тха Грозненски мехкдаьтта техникума преподавателашен болхлошен юрта боахама къахьегамхошна новкъостал дар. ХІара шере массехк дийнахьа тайп-тайпарча боахамашка а ухаш кхаьара балхаш ду оаха.

Иштта укх бетта а массехк дийнахьа тхо даха хилар Назрановски района «Маяк» яхача совхозе. Укхазарча болхлошта оаха гІо дир йол хьоькхаш а на вІашкаийтташ а.

МоллагІа болх дІаболабале ца сага кулг кІаьл хила еза мел эша инвентарь. ХІаьта городера даьккхача тхога хайрагІа хІама дацар лерттІа вІаштІехь а баьккха йол хьакхара болх дІаболабара ашаюк. Цу хьалхьехьа боккхоша болгча фусамдаьша санна новкъостал дир тхона совхоза кулгалхоша. Каст-каста тхо доича баьхне фу-эш, мал-эш, хьожаш хулар совхоза директор М. Коздоев, парторганизаце секретарь А. Плиев, кхыбараш.

Дика йоаххо дир совхоза кулгалхоша тхона кхай тІа бІайха, чам бола кхача кхьийташ а. Тхоай дехкар диэза кхоачашдара мара уйда е эзаш хилавар тхо, оаха из дика кхоачаш я дир. Оахоша де мел лаьрхІа динар дизза кхоачашдир оаха. ДІахо а цнш коллектива юкъе вІашн тоссабенна бувзам дегІабоалабара мероприятеш белгалъяьхар.

Шоай ниэ, хьинар ца ихоеш, нормаш тІеххоачашъеш къахьийгар тха сотрудникаша Старушко Иван Григорьевича, Страдомский Валентин Александровича, Молдсева Галина Константиновна, Трапин Павел Никитовича, кхычар.

А. ПОЛИВЯНЫЙ,
Грозненски мехкдаьтта техникума директора заместитель.

ДИКА ХОАМ

Газето хьалхагІа хоам ма берра, вай республикера дукха спортсменаш бар СССР халкъий VIII ахкан Спартакиаде даакъа лаца бокъо яккха къовсабенна. Цхьаболчар из аьттув а баьннаб.

Иштта, шиі лоІамагІа кІалтохаргагІа латаш волча дунен халкъашта юкъерча спорта класса мастеро Бадалов Руслана шоллагІа моттиг яьккхай цу Спартакиаде, штангиста У. Эдильханова — кхоалагІа моттиг.

Кхы а дикагІа аьттув баьнаб цига вай республика спорта воспитанникий, хІанз Москве бахаш болча Хасминков Салмаен Магомадов Тарханен. Царех хиннаб Советски Союза чемпионаш.

Спартакиада дІахо йодаш я. Цига даакъа лоацаш болча вай мехкахой кхы а дикагІа аьттув бедарга сатувсаш да вай.

А. ВЕК.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ДЕША ДУВЛА!

РСФСР ЦСУ
УЧЕТА МЕХАНИЗАЦИ ЯРА
ГРОЗНЕНСКИ ТЕХНИКУМО ДІАКХАЙКАДУ

1983—1984 дешара шера дийнахьарча а заочни а отделенешка 8 а 10 а классаш яьха дешархой деша хьайбеш хилар.

Дийнахьарча отделене укх специальностегІа:

1. Техник-электромеханик.
2. Учета механизаци яра техник (10 класс яьккхараш мара эцац).
3. Промышленни учета бухгалтер.

Заявленеш хьайю 1 июне денз 14 августага кхаччалца 10 класс яьккхарашкара, хІаьта 8 класс яьккхарашкара 1 июле денз 31 июлага кхаччалца.

ДІаэцара экзаменаш: 1-ча денз 20 августага кхаччалца.

8 класс яьккхарашкара: эрсий мотт (диктант), математика (дувцаш).

10 класс яьккхарашкара: литература (сочинени), математика (дувцаш).

Заочни отделене (10 класс яьккхараш мара дІаэцац) укх специальностегІа:

1. Промышленни учета бухгалтер.
2. Учета механизаци яра техник.

Заявленеш хьайю 3 мае денз 10 августага кхаччалца.

ДІаэцара экзаменаш:

1-ра поток: 10-ча денз 20 июнага кхаччалца.
2-гІа поток: 10-ча денз 20 июлага кхаччалца.
3-гІа поток 10-ча денз 20 августага кхаччалца.

ДІаэцара экзаменаш: литература (сочинени), математика (дувцаш).

Кхычахьара тІабаьхкараштa общежити лу.

Техникума адрес: 364060, г. Грозный, Кирова проспект, 6; телефонаш: 3-56-39; 3-54-74; 3-58-33.

Техникума дирекци.

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 ИЮЛЬ
II ПРОГРАММА

16.30 — Іилман - популярни фильмаш.
17.10 — «Фу да могаргда кеха». Документальни фильм.
17.50 — ЦІе Байраих лелаеча Къулбаседа - Кавказски тІема округа ансамбла концерт.
18.50 — «Нохч-ГІалгІайче гІоала».
19.10 — «Кхартолаши баьцадарашши тешхоме дІадаккха». Іилман - популярни программа.
19.35 — Кхачан программа — дерригача халкъа гІулакх. «Баьцдаарий конвейера проблемаш».

29 ИЮЛЬ
II ПРОГРАММА

16.30 — Пятилетка — хІаране гІулакх. Кинопрограмма.
17.50 — «ХІара каькат — теркам» (нохчий меттала).
18.20 — Документальни фильм.
18.40 — «Доаньара дукъа — клата дукъа санна» (нохчий меттала).
18.55 — Киножурнал.
19.05 — «Нохч-ГІалгІайче гІоала».
19.25 — «Са Даьхен салте».

РАДИО

28 ИЮЛЬ

7.20 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
7.25 — «Юрт: гІулакхаши проблемаши». Хаоттамах бола хоам (гІалгІай меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гІалгІай меттала).
8.36 — Музыкальни антракт (гІалгІай меттала).
8.40 — «Дега воІамагІа» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
11.15 — «Парторганизацений отчеташи харжамаши дІахьеш да» (нохчий меттала).
11.30 — «ХІара ди — ударни» (гІалгІай меттала).
11.45 — «Правда» совхоза механизатора Югинов Заудин Давидовичага дехьийташ музыкальни радиооткрытка (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Цаьмашина лоралла еза». Беседа (эрсий меттала).
17.31 — Халкъа муаш (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — «Атенст» яха радиожурнал (гІалгІай меттала).
19.45 — Музыкальни галерея. Иллеш дІаоал И. Усманова.
20.45 — У. Бексултанов. Струнни квартета лаьрхІа сюита.

29 ИЮЛЬ

7.20 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
7.25 — «Юртара Іуйренаш» (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гІалгІай меттала).
8.36 — Сакъердаме иллеши хелхарши (нохчий меттала).
11.15 — «Заводской марка сий айдар дукъа». Корреспонденци (гІалгІай меттала).
11.30 — А. Вонов. «Дехкевалар». Романа оагІонаш (гІалгІай меттала).
11.50 — Музыка (нохчий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Тешам хиларехи тІаьхьонан лоаттабарахи». Беседа (нохчий меттала).
17.31 — «Неофашизм, расизм, реванш» (эрсий меттала).
17.46 — «Халкъа инструменташ ю» (гІалгІай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — П. И. Чайковский. «Оркестра оазаш». Музыкальни передача.
18.58 — Республикай-вежарий композиторий концерт.
19.30 — «Даь илли». С. Чахкиева повеста тІара даакъа (гІалгІай меттала).

УКВ

18.00 — И. Конвер. «Анушка» яхача оперетта монтаж.
19.18 — Партех, Ленинах, Даьхенах дола иллеш.
19.35 — «Сакъердамеча талгІе тІа» (гІалгІай меттала).
20.21 — Цугаев Сульяна произведенех дола концерт.

Хоаттам

Тахан республике гІоллен Грозней хушдалуш моркхаш а йолаш, йовчаш а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 23—28, Грозне 26—28 градус йоалаш хилен тарлу.

Кхоана моркхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догІа а делхаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 2—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 13—18, дийнахьа 22—27 градус йоалаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохкача секретаря — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-56-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-56-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00206. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3896.